

Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ :

**«ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ
ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ»**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΟΥΛΙΔΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΚΑΒΡΟΥΛΑΚΗ ΟΛΓΑ. Α.Μ. : 22**

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2014

Περίληψη

Στην πτυχιακή εργασία που ακολουθεί παρουσιάζονται οι σημαντικότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύχθηκαν ή είναι υπό ανάπτυξη στην Κρήτη. Ένας τόπος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ανάγκες που τον κάνουν να ξεχωρίζει ως προς την μοναδικότητα των τοπίων του, των αγαθών του και των ανθρώπων του. Το γεωμορφολογικό ανάγλυφο της Κρήτης, το ήπιο μεσογειακό κλίμα, η ιστορία της, τα σημαντικά μνημεία, τα μουσεία και οι αρχαιολογικοί χώροι καθώς και τα ήθη, τα έθιμα, η γαστρονομική παράδοση και οι φιλόξενοι κάτοικοι της, την καθιστούν ιδανικό προορισμό για εναλλακτικό τουρισμό. Σκοπός και στόχοι αυτής της εργασίας είναι να μελετηθούν και να παρουσιαστούν, όλα αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αλλά και οι δυνατότητες που υπάρχουν για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί. Ο Συνεδριακός Τουρισμός, ο Τουρισμός Υγείας και Ευεξίας, ο Αθλητικός, Πολιτιστικός και Θρησκευτικός Τουρισμός, ο Οικοτουρισμός και ο Τουρισμός Υπαίθρου, αποτελούν αυτή τη στιγμή τις κυριότερες μορφές ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού στην Κρήτη. Ιδιαιτέρως αναλύεται η περίπτωση του αγροτουρισμού και η εργασία ολοκληρώνεται με συμπεράσματα και προτάσεις.

Summary

The following thesis shows the most important forms of alternative tourism, that have been developed or are under development in Crete.

Crete is a place with special characteristics and needs that make it stand out as to the uniqueness of its landscapes, its goods and its people. The geomorphological terrain of Crete, the mild Mediterranean climate, the history, the main monuments, the museums and archaeological sites as well as the manners, the customs, the culinary traditions and the warm hospitality make it a great destination for alternative tourism. The purpose and objectives of this work is to study and present, all of these characteristics and the potential for the development of alternative forms of tourism on the island.

The Business Tourism, the Medical and Wellness Tourism, the Sports, Cultural and Religious Tourism, the Ecotourism and the Rural Tourism, constitute the major forms of alternative tourism development in Crete.

The Rural tourism is specially analyzed with more details and the study finishes with conclusions and proposals.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – Εισαγωγή	3
Κεφ. 1.1 – Σκοπός και στόχοι της εργασίας	3
Κεφ. 1.2 – Περιγραφή της μεθοδολογίας	3
Κεφ. 1.3 – Συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – Ορισμός τουρισμού – Διακρίσεις Τουρισμού – Ιστορικά στοιχεία	5
Κεφ. 2.1 – Ορισμός τουρισμού	5
Κεφ. 2.1.1 – Εσωτερικός τουρισμός	6
Κεφ. 2.2 – Διακρίσεις τουρισμού	6
Κεφ. 2.3 – Ιστορικά στοιχεία	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – Μαζικός τουρισμός – Εναλλακτικός τουρισμός	8
Κεφ. 3.1 – Μαζικός Τουρισμός	8
Κεφ. 3.1.1 – Οι συνέπειες του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον	8
Κεφ. 3.2 – Εναλλακτικός τουρισμός	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Κρήτη	12
Κεφ. 4.1 – Χειμερινός Τουρισμός	14
Κεφ. 4.1.1 – Ορισμός	14
Κεφ. 4.1.2 – Χειμερινός Τουρισμός στην Κρήτη	14
Κεφ. 4.1.3 – Κινήσεις που έγιναν για επέκταση της τουριστικής περιόδου	17
Κεφ. 4.2 – Συνεδριακός Τουρισμός	18
Κεφ. 4.3 – Τουρισμός υγείας και ευεξίας	20
Κεφ.4.3.1 – Τουρισμός υγείας	20
Κεφ.4.3.1.1 – Οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του Ιατρικού Τουρισμού	21
Κεφ. 4.3.1.2 – Ο Ιατρικός Τουρισμός στην Κρήτη	21
Κεφ. 4.3.2 – Τουρισμός ευεξίας	23
Κεφ. 4.3.2.1 – Θερμαλισμός	23
Κεφ. 4.3.2.2 – Θαλασσοθεραπεία	24
Κεφ. 4.3.2.3 – Spa	24
Κεφ. 4.4 – Θρησκευτικός Τουρισμός	26
Κεφ. 4.4.1 – Ορισμός Θρησκευτικού Τουρισμού	26
Κεφ. 4.4.2 – Κατηγορίες Θρησκευτικού Τουρισμού	
Κεφ. 4.4.3 – Θρησκευτικός Τουρισμός στην Κρήτη	26
Κεφ. 4.5 – Αθλητικός Τουρισμός	29
Κεφ. 4.5.1 – Μορφές Αθλητικού Τουρισμού	29
Κεφ. 4.5.2 – Αθλητικές δραστηριότητες στην Κρήτη	30
Κεφ. 4.6 – Πολιτιστικός Τουρισμός	33
Κεφ.4.6.1 – Εκπαιδευτικός Τουρισμός	34

Κεφ. 4.6.2	– Γαστρονομικός Τουρισμός	35
Κεφ. 4.7	– Οικοτουρισμός	37
Κεφ. 4.7.1	– Προϋποθέσεις οικοτουριστικού προϊόντος	37
Κεφ. 4.7.2	– Βασικές απαιτήσεις Οικοτουρισμού	38
Κεφ. 4.7.3	– Το προφίλ του οικοτουρίστα	39
Κεφ. 4.7.4	– Οικοτουρισμός και Κρήτη	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – Αγροτουρισμός **42**

Κεφ. 5.1	– Ορισμός του αγροτουρισμού	42
Κεφ. 5.2	– Ιστορική αναδρομή του αγροτουρισμού στην Ελλάδα	42
Κεφ. 5.3	– Μορφές αγροτουρισμού	44
Κεφ. 5.3.1	– Αμιγής Αγροτουρισμός	
Κεφ. 5.3.2	– Σύνθετος Αγροτουρισμός	44
Κεφ. 5.4	– Στόχοι αγροτουρισμού	45
Κεφ. 5.5	– Το προφίλ του αγροτουρίστα	45
Κεφ. 5.6	– Πλεονεκτήματα αγροτουρισμού	47
Κεφ. 5.7	– Οι δυσμενείς επιπτώσεις του αγροτουρισμού	47
Κεφ. 5.8	– Κατηγορίες των επιχειρήσεων που εντάσσονται στον Αγροτουρισμό	48
Κεφ. 5.9	– Ο Αγροτουρισμός στην Κρήτη	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – Συμπεράσματα - Προτάσεις **51**

Κεφ. 6.1	– Συμπεράσματα	51
Κεφ. 6.2	– Προτάσεις	53

Βιβλιογραφία **55**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κρήτη τις τελευταίες δεκαετίες ανήκει στους πιο δημοφιλής τουριστικούς προορισμούς, ιδιαιτέρως του εισερχομένου τουρισμού αλλά και του εσωτερικού. Εκτός από την μαζική προσέλευση τουριστών κατά την διάρκεια της άνοιξης και του καλοκαιριού εξαιτίας του ήλιου και της θάλασσας, η Κρήτη διαθέτει και άλλους πολύτιμους θησαυρούς που μπορεί να προσφέρει σε έναν επισκέπτη, περιηγητή, τουρίστα κ.λ.π., ο οποίος επιθυμεί να βιώσει ξεχωριστές εμπειρίες σ' αυτόν το μαγικό τόπο.

Ο εναλλακτικός τουρισμός, μια καινούργια φιλοσοφία στο χώρο του τουρισμού όπου αρνείται τα απρόσωπα τουριστικά πακέτα και αναζητά, την αυθεντικότητα μέσα από την επαφή με την φύση και τους ανθρώπους.

Στην εργασία που ακολουθεί παρουσιάζονται οι σημαντικότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύχθηκαν ή είναι υπό ανάπτυξη αυτή τη στιγμή στην Κρήτη.

Ένας τόπος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ανάγκες που τον κάνουν να ξεχωρίζει ως προς την μοναδικότητα των τοπίων του, των αγαθών του και των ανθρώπων του.

Το γεωμορφολογικό ανάγλυφο της Κρήτης, το ήπιο μεσογειακό κλίμα, η ιστορία του τόπου, τα σημαντικά μνημεία, μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι καθώς και τα ήθη, τα έθιμα, η γαστρονομική της παράδοση και οι φιλόξενοι κάτοικοι της, την καθιστούν ιδανικό προορισμό για εναλλακτικό τουρισμό.

1.1 Σκοπός και στόχοι της εργασίας

Σκοπός και στόχοι αυτής της εργασίας είναι να μελετηθούν, εντός των πλαισίων και των δυνατοτήτων που έχει μια πτυχιακή εργασία, και να παρουσιαστούν, όλα αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αλλά και οι δυνατότητες που υπάρχουν για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί.

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως ο Χειμερινός, Συνεδριακός, Υγείας, Ευεξίας, Θρησκευτικός, Πολιτιστικός, Αθλητικός, Οικολογικός, Αγροτουρισμός ή Υπαίθρου μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στην :

- επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου,
- δημιουργία νέων θέσεων εργασίας,
- αρμονικότερη και πιο ισορροπημένη επισκεψιμότητα του νησιού,
- αύξηση των εισοδημάτων από τον τουρισμό,
- διατήρηση και προβολή των παραδόσεων και της πολιτιστικής μας κληρονομιάς,
- προστασία του περιβάλλοντος μέσω της αειφόρου ανάπτυξης.

1.2 Περιγραφή της μεθοδολογίας

Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται με μια έρευνα σχετικά με το πώς διαγράφεται το τοπίο του Αγροτουρισμού αυτή την στιγμή στην Κρήτη.

Αρχικά ξεκίνησα με δευτερογενή έρευνα, συγκεντρώνοντας υλικό μέσα από βιβλία,

περιοδικά, εφημερίδες και διαδίκτυο που αναφερόταν στον αγροτουρισμό της Κρήτης. Στην συνέχεια προχώρησα σε πρωτογενή έρευνα, ερχόμενη σε προσωπική επαφή με ιδιοκτήτες αγροτουριστικών καταλυμάτων της Κρήτης. Τα θέματα που συζητήθηκαν στα πλαίσια αυτής της έρευνας, αφορούν, τον τρόπο εκμετάλλευσης των καταλυμάτων τους, το ποσοστό πληρότητας, τους επαναλαμβανόμενους επισκέπτες, την συντήρηση, προώθηση και προβολή της επιχείρησής τους, τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτή τη στιγμή, κυρίως, λόγω της οικονομικής κρίσης και τις δυνατότητες διατήρησης, βελτίωσης και ανάπτυξης της επιχείρησής τους.

1.3 Συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων

Στο πρώτο κεφάλαιο, γίνεται μια εισαγωγή για το θέμα της εργασίας των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Κρήτη, σύντομη περιγραφή του σκοπού και των στόχων της, μια παρουσίαση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της έρευνας σχετικά με τα αγροτουριστικά καταλύματα της Κρήτης και τέλος μια συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων της εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται τα πέντε κύρια χαρακτηριστικά της έννοιας τουρισμός. Εξηγείται εν συντομία η έννοια του εσωτερικού τουρισμού καθώς και των διακρίσεων του τουρισμού γενικότερα. Στην συνέχεια κάποια συνοπτικά ιστορικά στοιχεία και αναφορά στη χρήση νέων τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στον τουρισμό.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται λεπτομερώς οι αρνητικές επιπτώσεις που επέφερε ο μαζικός τουρισμός στο περιβάλλον και η ανάγκη να στραφούμε πλέον σε ηπιότερες, εναλλακτικές μορφές που θα έχουν ως αποτέλεσμα την προστασία του περιβάλλοντος και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται οι σημαντικότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού και κυρίως αυτές που έχουν αναπτυχθεί ή είναι υπό ανάπτυξη στην Κρήτη. Αυτές είναι ο Χειμερινός Τουρισμός, ο Συνεδριακός, ο Τουρισμός Υγείας και Ευεξίας, ο Θρησκευτικός, ο Αθλητικός, ο Πολιτιστικός και ο Οικοτουρισμός. Αφού γίνεται μια σύντομη αναφορά στην έννοια της κάθε μορφής, στην συνέχεια δίδονται στοιχεία για την ανάπτυξη της κάθε μορφής στο περιβάλλον της Κρήτης.

Το πέμπτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στον Αγροτουρισμό. Ξεκινά με τον ορισμό του Αγροτουρισμού, συνεχίζει με μια σύντομη ιστορική αναδρομή και παρουσιάζει τις μορφές και τους στόχους ανάπτυξης του. Αναλύεται το προφίλ του αγροτουρίστα καθώς και τα πλεονεκτήματα και οι δυσμενείς επιπτώσεις του αγροτουρισμού.

Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τις αναφορές στον Αγροτουρισμό της Κρήτης.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εργασίας μετά την πρωτογενή και δευτερογενή έρευνα που πραγματοποιήθηκε και γίνονται προτάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού αλλά και του εναλλακτικού τουρισμού γενικότερα, στην Κρήτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ορισμός τουρισμού – Διακρίσεις Τουρισμού – Ιστορικά στοιχεία

2.1. Ορισμός του Τουρισμού

Πολλές είναι οι προσπάθειες που έχουν γίνει για να δοθεί ένας επακριβής ορισμός του Τουρισμού. Από τα κύρια χαρακτηριστικά του, πέντε μπορούν να εξακριβωθούν εννοιολογικά και συγκεκριμένα τα εξής:

- Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς επί τουλάχιστον ένα 24ωρο με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχαγωγικών τους αναγκών.
- Οι διάφορες μορφές του τουρισμού περιλαμβάνουν απαραίτητα δύο βασικά στοιχεία: Το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν, συμπεριλαμβανομένου της διατροφής.
- Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους.
- Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες, μέρες βδομάδες ή μήνες.
- Οι άνθρωποι επισκέπτονται τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς λόγους, δηλαδή για λόγους άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής τους ή της επαγγελματικής απασχόλησής τους.

Το 1941 οι καθηγητές Hunziker και Krapf του Πανεπιστημίου της Βέρνης υποστήριξαν την άποψη πως ο τουρισμός πρέπει να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού σε έναν προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν μη μόνιμων κατοίκων του.

Το 1937 η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων της Κοινωνίας των Εθνών σύστησε στις χώρες-μέλη της να υιοθετήσουν έναν ορισμό που χαρακτήριζε τον τουρίστα σαν ένα άτομο που ταξιδεύει για ένα χρονικό διάστημα 24 ωρών ή περισσότερο σε μια χώρα διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα.

Δυόμισι δεκαετίες αργότερα, το 1963 η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για Διεθνή Ταξίδια και Τουρισμό, που πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη συμφώνησε ο όρος επισκέπτης να περιγράφει κάθε άτομο που επισκέπτεται μία χώρα

διαφορετική από εκείνη που διαμένει μόνιμα, για οποιοδήποτε λόγο εκτός από εκείνο της άσκησης ενός επαγγέλματος για το οποίο να αμείβεται με χρηματικούς πόρους της χώρας την οποία επισκέπτεται. Ο ορισμός αυτό καλύπτει δύο κατηγορίες επισκεπτών:

- Τους *τουρίστες*: άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτήν τουλάχιστον επί ένα 24ωρο, και των οποίων οι λόγοι επίσκεψης είναι τις περισσότερες φορές διακοπές, επαγγελματικοί, υγείας, σπουδές, συμμετοχή σε αποστολή ή σύσκεψη ή συνέδριο, επίσκεψη φίλων ή συγγενών, θρησκευτικοί και άθληση.
- Τους *εκδρομείς*: άτομα που επισκέπτονται μια χώρα και διαμένουν σε αυτή λιγότερο από ένα 24ωρο. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι επιβάτες κρουαζιερόπλοιων, οι επισκέπτες που έρχονται και φεύγουν την ίδια μέρα χωρίς να διανυκτερεύσουν, καθώς επίσης και τα πληρώματα πλοίων, αεροπλάνων κλπ.

2.1.1. Εσωτερικός τουρισμός

Κανένας από αυτούς τους ορισμούς δεν λαμβάνει υπόψη τον εσωτερικό τουρισμό. Τελευταία φορά, το θέμα της υιοθέτησης ενός ορισμού για τον εσωτερικό τουρισμό τέθηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη για τον Τουρισμό που συγκλήθηκε το 1980 στην Μανίλα των Φιλιππίνων από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, χωρίς όμως θετικό αποτέλεσμα. Σήμερα, κάποιες χώρες έχουν δώσει έναν ορισμό για τον ντόπιο τουρίστα. Οι ΗΠΑ π.χ. ορίζουν σαν τουρίστα που κάνει εσωτερικό τουρισμό οποιοδήποτε άτομο φεύγει από το σπίτι του με σκοπό να επισκεφτεί κάποιο μέρος που απέχει τουλάχιστον 50 μίλια (80,48 χιλιόμετρα) από αυτό για οποιοδήποτε λόγο εκτός της καθημερινής του μετάβασης στην εργασία.

2.2. Διακρίσεις του τουρισμού

- **Εγχώριος τουρισμός** (domestic tourism): ο τουρισμός των κατοίκων μίας χώρας όταν ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής (πχ. ένας Αθηναίος πηγαίνει στην Τρίπολη)
- **Εξερχόμενος τουρισμός** (outbound tourism): αφορά στους μόνιμους κατοίκους μίας χώρας οι οποίοι ταξιδεύουν σε μία άλλη χώρα (π.χ. ένας Έλληνας που ταξιδεύει στη Γαλλία)
- **Εισερχόμενος τουρισμός** (inbound tourism): ο τουρισμός των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα (π.χ. ένας Γάλλος που ταξιδεύει στην Ελλάδα)
- **Διεθνής τουρισμός** (international tourism): το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού.
- **Εσωτερικός τουρισμός** (internal tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εισερχόμενου τουρισμού
- **Εθνικός τουρισμός**: (national tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού.

2.3. Ιστορικά στοιχεία

Αρκετά χρόνια τώρα, ο τουρισμός κατατάσσεται μεταξύ των σημαντικότερων βιομηχανιών σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς προσφέρει ουσιαστική οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση. Παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη, η οποία οφείλεται κυρίως σε παράγοντες όπως η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και οι νέοι τρόποι επικοινωνίας και πληροφόρησης. Είναι όμως και μια βιομηχανία αρκετά ευαίσθητη σε διεθνή γεγονότα, όπως τρομοκρατικές επιθέσεις, φυσικές καταστροφές και οικονομικές συγκυρίες. Σήμερα, οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν έχουν αλλάξει τον τρόπο ζωής των ανθρώπων, οι οποίοι στη συνέχεια ως τουρίστες έχουν νέα ενδιαφέροντα και αναζητούν νέες εμπειρίες, όπως είναι για παράδειγμα οι νέες μορφές τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός.

Αυτό όμως που αξίζει να σημειωθεί είναι η ανάπτυξη και η διάδοση του διαδικτύου, γεγονός που έχει αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο οι καταναλωτές ενημερώνονται για τουριστικά προϊόντα. Το άλμα των επικοινωνιών με τις μεγάλες ταχύτητες και την ευρεία κάλυψη των δικτύων επιτρέπουν την ενημέρωση όλο και μεγαλύτερων ομάδων πληθυσμών που άλλοτε στερούνταν το προνόμιο της πληροφόρησης τέτοιων ευκαιριών.

Αυτός ο τρόπος επιχειρηματικότητας είναι γνωστός και ως **Ηλεκτρονικός Τουρισμός ή e-Tourism**. Αποτελεί έναν εξελισσόμενο τομέα που ορίζεται ως η χρήση των τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην τουριστική βιομηχανία. Παρέχει ένα σύνολο δυνατοτήτων που προσφέρουν το διαδίκτυο και οι άλλες τεχνολογίες σε άτομα που επιθυμούν να ταξιδέψουν.

Οι καταναλωτές μπορούν να ενημερωθούν, να αναζητήσουν, να συγκρίνουν και να επιλέξουν οποιαδήποτε τουριστική υπηρεσία επιθυμούν όπως ξενοδοχειακό κατάλυμα, ενοικίαση αυτοκινήτου, ακτοπλοϊκά και αεροπορικά εισιτήρια.

Μια ακόμα νεότερη τάση, η οποία επιβάλλεται στην αγορά και σταδιακά γίνεται αποδεκτή από την κοινωνία, είναι η **Κινητή πλατφόρμα (m-tourism)** ή αλλιώς **τουρισμός στο κινητό τηλέφωνο**.

Αρχικός σκοπός της πλατφόρμας ήταν να διευκολύνει τους επαγγελματίες. Γνώρισε όμως μεγάλη επιτυχία και επεκτάθηκε στα ταξίδια αναψυχής.

Η τεχνολογία αυτή χρησιμοποιείται κυρίως για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Οι τουριστικές υπηρεσίες που προσφέρονται από ένα Οργανωμένο Σύστημα Διαχείρισης Προορισμού εντοπίζονται και στην κινητή πλατφόρμα, με μοναδική διαφορά τη χρήση του κινητού τηλεφώνου. Οι Ευρωπαίοι τουρίστες είναι οπαδοί νέων εφαρμογών, όπως είναι η « m-tourism».

Παραδείγματα μερικών επαναστατικών εφαρμογών είναι τα ακόλουθα:

1. SmartMuseum- ψηφιακή πολιτιστική πλατφόρμα.
2. WI-BIKE-ένα από τα πρωτοποριακά πολυμέσα (ενσωματωμένο GPS) για τους λάτρεις της ποδηλασίας.
3. Wikitude Browser World - ένα πρόγραμμα περιήγησης επαυξημένης πραγματικότητας.
4. Hungary Tourism App - πλούσια βάση δεδομένων, τοποθεσίες ψυχαγωγικού περιεχομένου και μεγάλη ποικιλία καταλυμάτων σε όλη την Ουγγαρία. **Η νέα μορφή τουρισμού, με ονομασία “m-tourism”, αναμένεται να επιφέρει τεχνολογικές εξελίξεις στο χώρο του τουρισμού.** (<http://el.wikipedia.org/wiki/Τουρισμός>)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Μαζικός Τουρισμός – Εναλλακτικός Τουρισμός.

3.1. Μαζικός Τουρισμός

Ο **τουρισμός** είναι μια δραστηριότητα η οποία υπήρχε από τα προ Χριστού χρόνια. Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου το τουριστικό φαινόμενο σημείωσε μια ιδιαίτερη άνθηση. Από το 1950 έως το 1980 τα τουριστικά μεγέθη εικοσαπλασιάστηκαν και ο τουρισμός εξελίχθηκε σε μια ανεξέλεγκτη βιομηχανία παίρνοντας το όνομα **μαζικός τουρισμός**. (www.rethimno.gr)

3.1.2 Οι συνέπειες του μαζικού τουρισμού στο περιβάλλον

Το ιδιαίτερα ελκυστικό φυσικό περιβάλλον του ελληνικού χώρου, έχει καταστήσει την Ελλάδα ισχυρό πόλο έλξης για τον τουρισμό. Ο τουρισμός σήμερα συμμετέχει με 6% στο ΑΕΠ της χώρας συμβάλλοντας ταυτόχρονα σημαντικά στην απασχόληση και την περιφερειακή ανάπτυξη. Ωστόσο ο μαζικός τουρισμός που έχει αναπτυχθεί, έχει παράλληλα και σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον, με συνέπεια η συνέχιση του ίδιου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης ουσιαστικά να υπονομεύει μακροπρόθεσμα την ανάπτυξη του.

Οι πλέον ευαίσθητες στην τουριστική πίεση περιοχές είναι φυσικά οι παράκτιες στις οποίες συγκεντρώνεται και ο κύριος όγκος τουριστών, καθώς και μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού. Επιπλέον, ο παράκτιος χώρος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και από την πλευρά των φυσικών οικοσυστημάτων λόγω της συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης τριών βασικών στοιχείων της φύσης : της θάλασσας, της ξηράς και του αέρα.

Η αλόγιστη κατανάλωση νερού κατά την άνομβρη περίοδο, προκαλεί πιέσεις στους υδάτινους πόρους, ιδιαίτερα στα μικρά νησιά. Η υψηλή ζήτηση νερού και ιδιαίτερα η υπεράντληση έχει πολλαπλές επιπτώσεις σε αυτές τις περιοχές, όπως η μη-αντιστρέψιμη υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφόρων.

Η τουριστική βιομηχανία είναι, επίσης, παραγωγός μεγάλων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων. Ο καθαρισμός των ακτών με την χρήση ειδικών μηχανημάτων έχει γίνει κοινή πρακτική, παρότι οι μέθοδοι αυτές ενδέχεται να προκαλούν διάβρωση στις παραλίες. Παράλληλα η επεξεργασία των λυμάτων, η παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος, οι ιατρικές και άλλες υπηρεσίες παρουσιάζονται συχνά ανεπαρκείς κατά τις περιόδους αιχμής.

Ειδικότερα αναφέρεται ότι οι επιπτώσεις στο περιβάλλον που προκαλούνται από την τουριστική δραστηριότητα σε μια περιοχή προκύπτουν από :

- Την εντατική χρήση νερού και εδάφους από τουριστικές και αναψυχικές εγκαταστάσεις.
- Τη διανομή και τη χρήση ενέργειας.
- Τις αλλαγές του τοπίου που οφείλονται στην κατασκευή υποδομών, κτιρίων και εγκαταστάσεων.
- Την ατμοσφαιρική ρύπανση και τα απόβλητα.
- Τη συμπίεση και τη στεγάνωση των εδαφών (ζημία και καταστροφή βλάστησης)
- Την όχληση και διατάραξη της πανίδας και της τοπικής κοινωνίας (για παράδειγμα από θόρυβο)

Οι εμπλεκόμενοι με τον τουρισμό πολιτικοί και επιχειρηματίες του κλάδου αναγνωρίζουν ότι μια υγιής τουριστική βιομηχανία εξαρτάται από ένα υγιές περιβάλλον και συζητούν για τουριστική ανάπτυξη, που προωθεί μορφές «περιβαλλοντικά συνετού τουρισμού». Έτσι κυβερνήσεις και επιχειρηματίες προωθούν την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού ή εναλλακτικών, συμβατών με το περιβάλλον, όπως είναι ο συνεδριακός, ο πολιτιστικός, ο αθλητικός, ο οικολογικός, ο θρησκευτικός και άλλες μορφές σε μια προσπάθεια να αμβλύνουν τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, να διευρύνουν την τουριστική περίοδο και να δημιουργήσουν νέα τουριστικά προϊόντα, που ανταποκρίνονται στην τουριστική ζήτηση και επηρεάζονται λιγότερο από τις διεθνείς συγκυρίες.

Η τουριστική ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να βρίσκονται σε σχέση ισορροπίας, γιατί όπως διακήρυξε και ο ΟΗΕ, «η οικονομία στην οποία ανήκει και ο τουρισμός, δεν πρέπει να στοχεύει μόνο στην παραγωγή ευημερίας και η οικολογία μόνο στην προστασία της φύσης, αλλά και οι δύο μαζί πρέπει να στοχεύουν στη βελτίωση της μοίρας της ανθρωπότητας και να βρίσκονται σε απόλυτη αρμονία στις διαδικασίες νομοθέτησης και λήψης αποφάσεων».
(www. oikopress.gr)

3.2. Εναλλακτικός τουρισμός

Ο **εναλλακτικός τουρισμός** αποτελεί τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού, οι οποίες χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού κινήτρου στη ζήτηση και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής (προσφοράς). Με τον εναλλακτικό τουρισμό (alternative tourism), οι άνθρωποι αναζητούν ένα διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αλλά και με την αποφυγή της χρήσης υπηρεσιών οργανωμένου μαζικού τουρισμού.

Εναλλακτικός τουρισμός, είναι μια καινούρια φιλοσοφία στον τομέα του τουρισμού και περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες προσελκύουν τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα. Παρουσιάζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
 - αποφυγή των κλασσικών τουριστικών προσφορών.
 - διατήρηση των οικοσυστημάτων.
 - αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία.
 - στήριξη αγροτικών περιοχών και τέλος
 - επίλυση του προβλήματος του εποχικού τουρισμού.
- (<http://el.wikipedia.org/wiki/>)

Ανταποκρινόμενη στην διεθνή τάση για διεύρυνση και διαφοροποίηση του τουριστικού της προϊόντος, τα τελευταία χρόνια, η Ελλάδα προσφέρει ελκυστικά πακέτα και υπηρεσίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Με την βοήθεια σημαντικών κρατικών επενδυτικών κινήτρων οι επιχειρηματίες δημιουργούν υποδομές και υπηρεσίες σχετικές με τον τουρισμό υγείας, τον θρησκευτικό τουρισμό, τον γαστρονομικό τουρισμό, τον αθλητικό τουρισμό και τον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό.

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, ένα σημαντικό ποσοστό (άνω του 25%) ευκατάστατων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο Ευρωπαίων ταξιδιωτών αναζητούν πρωτότυπες βιωματικές εμπειρίες και τουριστικές υπηρεσίες πέρα από το τρίπτυχο ήλιος, θάλασσα, φιλοξενία.

Η Ελλάδα μπορεί να προσφέρει πληθώρα τέτοιων εμπειριών εκμεταλλευόμενη την ποικιλότητα των τοπίων της, τους φυσικούς της πόρους, τον πολιτισμικό και ιστορικό της πλούτο, καθώς και την παράδοση, τα ήθη και τα έθιμά της. Όλα τα προηγούμενα, συνδυασμένα με νεωτεριστική επιχειρηματικότητα, μπορούν να αναδείξουν πρωτότυπες κερδοφόρες επενδυτικές ευκαιρίες.

Πλεονέκτημα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η δυνατότητα τους να προσελκύουν τουρίστες καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια σταθερή πηγή εσόδων και απασχόλησης.

Πλεονεκτήματα Επένδυσης στον Εναλλακτικό Τουρισμό

- Ποικίλο φυσικό περιβάλλον εξαιρετικής ομορφιάς
- Αυξανόμενη ζήτηση για νέες τουριστικές εμπειρίες οδηγούν σε ευοίωνες προοπτικές ανάπτυξης

- Εξαιρετικός πολιτισμικός και ιστορικός πλούτος
- Αναπτυγμένη υφιστάμενη τουριστική υποδομή η οποία μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά και να υποστηρίξει προϊόντα εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Ελλάδα: Ένας παγκοσμίως αναγνωρίσιμος προορισμός.
(www.investingreece.gov.gr)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Εναλλακτικές μορφές Τουρισμού στην Κρήτη

Η Κρήτη είναι ένα πολύχρωμο πάζλ από μυθολογία, ιστορία, πολιτισμό, μοναδικό φυσικό περιβάλλον, άριστες κλιματολογικές συνθήκες και μοναδικούς ανθρώπους.

Ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω μερικά από τα πλέον αξιόλογα στοιχεία, για τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κρήτης για ανάπτυξη Εναλλακτικών μορφών τουρισμού :

Φύση – Περιβάλλον

- Φαράγγια του Ρούβα, των Κουνάβων, του Αγιοφάραγγου
- Δάση Αγίας Ειρήνης, Ρούβα, Σύμης
- Οροπέδια Ομαλού, Βιάννου, Στρούμπουλα
- Βιότοποι Ζαρού, Αλμυρού Γαζιού και αρκετοί στα νότια παράλια του νομού
- Χλωρίδα – Πανίδα Ευρω-αφρικάνικη με μοναδικά και σπάνια είδη (βότανα, Κρητικός αίγαγρος, χελώνα καρέτα-καρέτα, φώκια μονάχους-μονάχους κ.α)
- Μονοπάτια ξεχωριστά που διασχίζουν τοπία μοναδικού φυσικού κάλλους

Ιστορία – Πολιτισμός

- Προϊστορική περίοδος από Ύστερη Νεολιθική Εποχή (6.000 π.Χ) μέχρι το τέλος της Μινωϊκής Περιόδου. Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Γόρτυνα, Αρχάνες, Κόμμο, Μάταλα κλπ.
- Πρωτοβυζαντινή περίοδος και Μεταβυζαντινή περίοδος. Άγιος Τίτος Γόρτυνας, Μονή Αγκαράθου και Επανωσήφη, το φρούριο Ρόκα. Οι αγιογραφίες της περιόδου είναι ανυπολόγιστης αξίας και μαρτυρούν την ύπαρξη της περίφημης σχολής αγιογραφίας Κρήτης.
- Περίοδος Ενετοκρατίας. Βασιλική του Αγίου Μάρκου, Αγίας Ειρήνης, Βενετσιανικό λιμάνι Ηρακλείου, Φρούριο Κούλε, Νεώρια, υδραγωγεία Αγίας Ειρήνης Σπηλιών και Μοροζίνη Αρχανών, λαξευτά πατητήρια Κουνάβων και Καταλαγαρίου

Ανθρωπογενές περιβάλλον - Παράδοση

- Η υπερεκμετάλλευση του Βόρειου Άξονα του Νομού έχει προκαλέσει μετακίνηση πληθυσμών από τον υπόλοιπο νομό.
- Οι κάτοικοι της ενδοχώρας έχουν παραμείνει αλώβητοι πολιτιστικά προσηλωμένοι στην παράδοση. Οι κύριες ασχολίες είναι η γεωργία με προϊόντα λάδι, κρασί, οπωροκηπευτικά εποχής και πρώιμα, η κτηνοτροφία και λιγότερο η αλιεία.

- Λαϊκή τέχνη με ποιοτικά προϊόντα όπως κεραμικά, υφαντά, κεντήματα, αγιογραφίες και αργυροχρυσοχοΐα.
- Οι βιολογικές υδροπονικές καλλιέργειες είναι ελάχιστες στο Νομό αλλά ενθαρρυντικά αυξανόμενες
- Στο νομό εκτελούνται πολλά προγράμματα ΠΕΠ, LEADER κ.α από την Περιφέρεια Κρήτης και τους Αναπτυξιακούς Οργανισμούς του που αξιοποιούν τα μνημεία και εν γένει αναβαθμίζουν τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά του Ηρακλείου. (www.chania-info.gr)

4.1. Χειμερινός τουρισμός

4.1.1 Ορισμός

Ο χειμερινός τουρισμός, κατ'αναλογία με το θερινό, δεν είναι μορφή τουρισμού υπό την έννοια της ανεξαρτησίας και των ίδιων χαρακτηριστικών. Είναι απλά η ονομασία της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού που έχουν κοινό χαρακτηριστικό ότι αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα, όταν δηλαδή στον τουριστικό προορισμό επικρατεί χειμώνας.

Ο χειμώνας ημερολογιακά αρχίζει την 21 Δεκεμβρίου και τελειώνει την 21 Μαρτίου για το Βόρειο Ημισφαίριο. Από τουριστική όμως άποψη, η χειμερινή περίοδος είναι το χρονικό διάστημα από τις αρχές Νοεμβρίου μέχρι τις αρχές Απριλίου, διάστημα κατά το οποίο μένουν κλειστά και τα Ξενοδοχεία του παράκτιου τουρισμού.

Φυσικά ο χειμώνας διαρκεί περισσότερο στις βόρειες χώρες, όπου και αναπτύσσονται κυρίως οι «χειμερινές» μορφές τουρισμού.

Το κύριο χαρακτηριστικό του χειμώνα, πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η ανάπτυξη του χιονοδρομικού και παγοδρομικού τουρισμού και του τουρισμού χειμερινών (χιονοπαγοδρομικών) αθλημάτων είναι το χιόνι και ο πάγος.
(Σφακιανάκης Μ., σελ.279)

4.1.2 Χειμερινός τουρισμός στην Κρήτη

Όταν μιλάμε για χειμερινό τουρισμό στην Κρήτη αναφερόμαστε κυρίως στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, αλλά και στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού κατά την διάρκεια του χειμώνα, (π.χ. συνεδριακός, οικοτουρισμός, αγροτουρισμός κ.λ.π.), καθώς η γεωμορφολογία και οι κλιματολογικές συνθήκες του νησιού το επιτρέπουν.

Στην περίπτωση της Κρήτης, μπορεί ημερολογιακά ο χειμώνας να ξεκινά τον Δεκέμβριο και να λήγει τον Μάρτιο, οι θερμοκρασίες όμως είναι τέτοιες που μας δίνουν την δυνατότητα να ελιχθούμε σε πολλές διαφορετικές κατευθύνσεις εκτός από το κλασσικό μοντέλο του χειμερινού τουρισμού (χιόνι, πάγος, χιονοδρομικά κέντρα).

Στην ουσία εκεί που στοχεύει η Κρήτη προσπαθώντας να αναπτύξει χειμερινό τουρισμό είναι να αξιοποιήσει και να εκμεταλλευτεί τους αδρανείς μήνες του χειμώνα καθώς και να προσελκύσει διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Παρακάτω ακολουθούν αποσπάσματα από την ομιλία του κυρίου Γιώργου Πελεκανάκη (προέδρου της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Διευθυντών Ξενοδοχείων), στο εκθεσιακό κέντρο Γουβών τον Δεκέμβριο του 2013 σχετικά με τον χειμερινό τουρισμό ή επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στην Κρήτη.

Όπως είπε χαρακτηριστικά ο κ. Πελεκανάκης : "Η Ελλάδα αποτελεί κορυφαίο τουριστικό προορισμό παγκοσμίως και η Κρήτη κατατάσσεται ο πρώτος από όλους τους τουριστικούς προορισμούς στην Ελλάδα.

Την τελευταία δεκαετία, ο αριθμός των τουριστών αυξάνεται σταθερά. Το 2003, 14 εκατομμύρια άτομα επισκέφθηκαν την Ελλάδα, αριθμός που αυξήθηκε σε 17 εκατομμύρια το 2013 και αναμένεται ότι οι επισκέπτες θα αυξηθούν στα 22-24 εκατομμύρια τα έως το 2020, σχεδόν το διπλάσιο του πληθυσμού της χώρας. Ένας λοιπόν από τους σκοπούς αυτής της εκδήλωσης είναι να προβληματίσει και να προτείνει δράσεις για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στην Κρήτη"..... .

«.....Προφίλ «χειμερινών» τουριστών.

Τουρίστες Χειμερινής περιόδου: Προφίλ (Στοιχεία από μελέτη του ΣΕΤΕ): Η συντριπτική πλειοψηφία είναι Ευρωπαίοι άνω των 50 ετών ενώ μεγάλη αύξηση τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει η αγορά της Ρωσίας.

Το 20% είναι άνω των 65. (Με τα σημερινά δεδομένα -2013- υπάρχει αύξηση και από νέους επισκέπτες λόγω internet).

Σαν κύριο κίνητρο επιλογής του προορισμού είναι το κλίμα και οι φυσικές ομορφιές και τα πολιτισμικά ενδιαφέροντα του τόπου. Μέση διάρκεια παραμονής 14 ημέρες. Ξοδεύουν έως και 30% περισσότερο από τους τουρίστες του καλοκαιριού Είναι ζευγάρια χωρίς φροντίδα παιδιών. Καθολική απαίτηση για προσφορά ευρύτατης γκάμας υπηρεσιών και εγκαταστάσεων από πλευράς ξενοδοχείου. Κατά την διάρκεια των διακοπών τους αναζητούν:

- Ξενοδοχεία με θερμαινόμενη πισίνα
- θεματικές βραδιές με παραδοσιακή μουσική και χορούς,
- διοργάνωση χορευτικής βραδιάς με ορχήστρα
- δίνουν μεγάλη έμφαση στην τοπική κουζίνα
- διοργάνωση βραδιάς γνωριμίας μεταξύ των πελατών, κλπ.
- Και φυσικά αναζητούν προγράμματα απασχόλησης ελεύθερου χρόνου (Πεζοπορία, εκδρομές, κλπ).»

«...Προϋποθέσεις Ανάπτυξης χειμερινού τουρισμού

Αρκετές περιοχές της Κρήτης παρέχουν όλες τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη χειμερινού τουρισμού. Η Κρήτη έχει μεγάλη ηλιοφάνεια και κατά την περίοδο του χειμώνα. Έχει αστικά κέντρα, δηλαδή υπάρχει έντονη δραστηριότητα και ανοικτά καταστήματα και τον χειμώνα Διαθέτει αρκετούς αρχαιολογικούς χώρους (Κνωσός, Σπιναλόγκα, Αρκάδι, Μουσείο, κλπ) οι οποίοι θα πρέπει να λειτουργούν και τον χειμώνα Διαθέτει προορισμούς για θεματικές εκδρομές (Δρόμοι του κρασιού, Μοναστήρια, Υδάτινος Κόσμος, κλπ) Διαθέτει μεγάλου κύρους ειδικευμένες ιατρικές εγκαταστάσεις για ιατρικό τουρισμό. Υπάρχουν αρκετά ξενοδοχεία με προδιαγραφές λειτουργίας και κατά την χειμερινή περίοδο (θέρμανση, θερμαινόμενη πισίνα, κλειστούς χώρους, κλπ).

Ανάπτυξη Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού

Η χειμερινή σαιζόν είναι ευκαιρία για ανάπτυξη διαφόρων μορφών τουρισμού όπως ο Συνεδριακός, Αθλητικός, Αγροτικός, Εκκλησιαστικός, Γαστρονομικός, Θεραπευτικός, κλπ. Εναλλακτικές εκδρομές.

Οι tour operators σε συνεργασία με τους ξεναγούς θα πρέπει να οργανώνουν εκδρομές σύμφωνα με τις απαιτήσεις των πελατών αλλά και με γνώμονα τις κακές καιρικές συνθήκες.

Η τοπική αγροτική παράδοση κατά τους χειμερινούς μήνες βρίσκεται στο απόγειο: Διαδικασία Απόσταξης Τσικουδιάς τα γνωστά σε όλους μας «Καζανέματα», Ελαιοτριβεία, Μάζεμα ελιάς (Προτείνεται η ίδρυση μουσείου ελιάς και δρόμοι της ελιάς), Μάζεμα πορτοκαλιών, Δρόμοι του κρασιού. Όλα σχεδόν τα οινοποιεία είναι επισκέψιμα. Φυσιολατρικές εκδρομές και πολλές άλλες δραστηριότητες

Ξενοδοχεία

Τα Ξενοδοχεία θα πρέπει εκτός τις υποδομές για χειμερινό τουρισμό (θέρμανση, σκέπαστρα, κλπ) να παρέχουν:

- Υπηρεσίες υψηλού επιπέδου.
- Προώθηση της Κρητικής διατροφής
- Ευρύ φάσμα εγκαταστάσεων ψυχαγωγίας και άθλησης εντός των μονάδων
- Πολιτιστικές δραστηριότητες

Προτάσεις Για την επίτευξη του στόχου της καθιέρωσης της Κρήτης ως χειμερινός προορισμός θα πρέπει η συνεργασία επιχειρήσεων και Πολιτείας να θεωρείται δεδομένη.

Απαιτείται η συνεργασία μεταξύ των επιχειρηματιών, της τοπικής αυτοδιοίκησης, του ΕΟΤ και των Tour Operator για σωστά αποτελέσματα της προσπάθειας.

Το σημαντικότερο βήμα είναι το μίγμα των επιχειρήσεων που θα πρέπει να συμμετέχει στην προσπάθεια αυτή.

Θα πρέπει σε κάθε προορισμό να παραμείνουν ανοικτά αρκετά:

- ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών,
- εστιατόρια τα οποία προσφέρουν κυρίως Κρητική Κουζίνα,
- μπαρ με ζωντανή ελληνική η κρητική μουσική, πιάνο κλπ.
- γραφεία ενοικίασεως αυτοκινήτων, καταστήματα souvenir, χρυσοχοΐας, κ.λ.π.

Η **Πολιτεία** θα πρέπει κατά την διάρκεια του χειμερινού τουρισμού, να προχωρήσει:

1ον Στην σημαντική μείωση (αν όχι στην κατάργηση) του ΦΠΑ των επιχειρήσεων που θα συμμετέχουν στην προσπάθεια αυτή.

2ον Απαλλαγή εισφορών προς τα διάφορα ταμεία των εργαζομένων.

3ον Επίδομα Εργασίας.

4ον Μειωμένο ενεργειακό τιμολόγιο (ΔΕΗ, κλπ).

5ον Καύσιμα θέρμανσης απαλλαγμένα από φόρους.

6ον Επιδότηση σε ξενοδοχεία μέσω αναπτυξιακών προγραμμάτων για κατασκευή κλειστής θερμαινόμενης πισίνας, σκέπαστρων και άλλων υποδομών για τις ανάγκες της εποχής.

7ον Μείωση τελών αεροδρομίων.

8ον Κατασκευές υποδομών σε αρχαιολογικούς χώρους για κακές καιρικές συνθήκες.

9ον Μείωση τιμών σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους

Τοπική Αυτοδιοίκηση

1. Διατήρηση καθαρής πόλης και πολυσύχναστων ακτών γιατί μην ξεχνάμε ότι και τον χειμώνα πηγαίνουν για βόλτα οι επισκέπτες.
2. Ανοιχτοί και καθαροί αρχαιολογικοί χώροι.
3. Μείωση Δημοτικών Τελών στις επιχειρήσεις που αποδεδειγμένα ήταν κλειστές και θα μείνουν ανοικτές για τον σκοπό αυτό.
4. Να διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Τα μέτρα αυτά θα είναι πιλοτικά και θα πρέπει να έχουν διάρκεια 3 με 5 χρόνια.

Η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού ή έστω η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στην Κρήτη μπορεί να προσφέρει σημαντικά σε πολλούς τομείς, όπως:

1. Ανάπτυξη της Απασχόλησης με ταυτόχρονα μείωση της ανεργίας
2. Δημιουργία θέσεων εργασίας σε άλλους τομείς που έχουν σχέση με τις τουριστικές υπηρεσίες
3. Δυνατότητα να παραμείνουν ζωντανές οι παραδόσεις του τόπου μας με την διεξαγωγή πολιτιστικών εκδηλώσεων». (www.money-tourism.blogspot.gr)

4.1.3 Κινήσεις που έγιναν για επέκταση της τουριστικής περιόδου :

1. «...Μετά τις πρόσφατες επαφές που είχε ο Περιφερειάρχης Κρήτης Σταύρος Αρναουτάκης στο πλαίσιο της διεθνούς έκθεσης τουρισμού στο Βερολίνο το Μάρτιο με τα διευθυντικά στελέχη της «Germanwings» εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για την πραγματοποίηση χειμερινών πτήσεων στο αεροδρόμιο Ηρακλείου από Στουτγκάρδη και Κολωνία.
Ο Περιφερειάρχης Κρήτης Σταύρος Αρναουτάκης εξέφρασε την ικανοποίηση του για την εξέλιξη αυτή, της επέκτασης δηλαδή της τουριστικής περιόδου από τον Νοέμβριο του 2014.
Η Γερμανική αεροπορική εταιρεία, σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό, θα ξεκινήσει δρομολόγια από Κολωνία και Στουτγκάρδη πραγματοποιώντας δυο πτήσεις την εβδομάδα προς Ηράκλειο. ...» (www.neatv.gr)
2. «Προοπτική για μία νέα συνεργασία διαφαίνεται ανάμεσα σε Κρήτη και Σουηδία καθώς ο σύλλογος ιδ. ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων Ν. Ηρακλείου "Φιλοξενία" επιδιώκει να κλείσει συμφωνία με Σουηδό Πράκτορα. Το τουριστικό γραφείο στη Σουηδία, με το οποίο υπάρχουν επαφές, συνεργάζεται με ηλικιωμένους οι οποίοι πραγματοποιούν διακοπές μακράς διάρκειας.
Οι συνταξιούχοι, λένε άνθρωποι που ασχολούνται με το τουριστικό κλάδο, επιθυμούν να κάνουν διακοπές για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα σε ηλιόλουστα μέρη ως αποτέλεσμα του μεγάλου χρονικού διαστήματος που διαμένουν στα Βόρεια σκοτεινά κράτη. Η τοπική κοινωνία αγκαλιάζει αυτή τη προσπάθεια καθώς απαιτείται η συνεργασία πολλών φορέων για τη πραγματοποίηση του σχεδίου». (www.cretalive.gr)

4.2. Συνεδριακός Τουρισμός

Ως συνεδριακός τουρισμός ορίζεται ο τουρισμός ο οποίος συνδέεται με την παρακολούθηση συνεδρίων, εκθέσεων κλπ. Ο συνεδριακός τουρισμός αντιπροσωπεύει μια σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο.

Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε έναν τόπο, διαδραματίζει η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας, κλπ.

Επίσης, η εύκολη πρόσβαση στον τόπο πραγματοποίησης ενός συνεδρίου ή έκθεσης είναι κρίσιμος παράγοντας για την προσέλκυση επισκεπτών. Για την εξυπηρέτηση αυτών λειτουργούν σήμερα σε ολόκληρη την Ελλάδα αυτοτελή συνεδριακά κέντρα και συνεδριακές εγκαταστάσεις, συνήθως μέσα σε ξενοδοχεία.

Εκτός όμως απ' τις γνωστές ξενοδοχειακές μονάδες, για τη διεξαγωγή συνεδρίων κατάλληλες αναδεικνύονται και οι κρουαζιέρες.

Την ιδέα έχουν ήδη πραγματοποιήσει μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες και αρκετές μεσαίες και δυναμικές επιχειρήσεις που πολύ έξυπνα εκμεταλλεύονται τις κρουαζιέρες για τα incentives, και τα συνέδρια τους.

Τα νεότευκτα κρουαζιερόπλοια όπως είναι γνωστό, αποτελούν υπερσύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες, κατάλληλες να φιλοξενήσουν και να ταξιδέψουν μεγάλο αριθμό επιβατών. Ταυτόχρονα, διαθέτουν πλήρως οργανωμένους επαγγελματικούς και συνεδριακούς χώρους με σύγχρονες εγκαταστάσεις, επικοινωνιακό εξοπλισμό και οπτικοακουστικά μέσα. Αίθουσες ειδικά διαμορφωμένες και τεχνολογικά εξοπλισμένες, διαφόρων μεγεθών, επιτρέπουν τη διεξαγωγή μεγάλων και μικρών συνεδριάσεων. (<http://openarchives.gr>)

Στην Κρήτη πραγματοποιείται σημαντικός αριθμός συνεδρίων κάθε χρόνο. Τα συνεδριακά κέντρα των μεγάλων, αλλά και των μικρότερων ξενοδοχείων παρέχουν σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες για την ικανοποίηση και της πιο απαιτητικής εκδήλωσης.

Ταυτόχρονα δημόσιοι και δημοτικοί χώροι αποτελούν πρόσθετες επιλογές για διοργάνωση εκθέσεων, ποικίλων εκδηλώσεων, συνεδρίων κ.τ.λ. Οι εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου και του Πολυτεχνείου Κρήτης προσφέρουν επίσης πλήθος πλήρως εξοπλισμένων αιθουσών. (<http://www.incrediblecrete.gr>)

Η Κρήτη τα τελευταία χρόνια στοχεύει στην σωστή ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού με τη διοργάνωση συνεδρίων που αποτελούν έναν από τους πλέον αναπτυσσόμενους και δυναμικούς τομείς για το Κρητικό τουριστικό προϊόν. Τα τελευταία χρόνια έχουν κατασκευαστεί ειδικές εγκαταστάσεις και αναπτύχθηκαν οι αναγκαίες υποδομές για τη διοργάνωση συνεδρίων μεγάλου και μικρότερου μεγέθους .

Σύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες με εξειδικευμένους χώρους οργάνωσης συνεδρίων μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες υψηλού επιπέδου καθώς και την απαιτούμενη υποδομή για να φιλοξενήσουν μεγάλα παγκόσμια συνέδρια.

Το εξαιρετικό κλίμα της Κρήτης με τις φυσικές ομορφιές της, τις παραδεισένιες παράλιες, την εξαιρετική παραδοσιακή κουζίνα, την πολιτιστική κληρονομιά, τη φημισμένη φιλοξενία και την νυκτερινή διασκέδαση σε συνδυασμό με τις υποδομές του συνεδριακού τουρισμού είναι ένας ιδανικός προορισμός για τη διοργάνωση συνεδρίων. (www.cretetaxitransfers.gr)

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του καθηγητή του Τ.Ε.Ι. Κρήτης κ. Πετρίδη, ο συνεδριακός τουρισμός και οι επισκέπτες του στα Χανιά αφήνουν κατά κεφαλή μέχρι και τα διπλάσια χρήματα από τους άλλους επισκέπτες του τόπου. Όπως φαίνεται καθηγητές και φοιτητές υψηλού επιπέδου και καλής οικονομικής κατάστασης βρίσκουν τα Χανιά ως έναν εξαιρετικό τόπο για σεμινάρια, συνέδρια και διακοπές, ενώ παράλληλα αφήνουν σημαντικά κέρδη και διατηρούν θέσεις στον τουριστικό τομέα και όχι μόνο. (www.haniotika-nea.gr, 2013)

4.3 Τουρισμός Υγείας και Ευεξίας

4.3.1 Ως Τουρισμός Υγείας, με την ευρεία έννοια του όρου, ορίζεται η συμμετοχή τουριστών σε προγράμματα ιδιωτικής **ιατρικής φροντίδας** ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία και την υγιεινή, σε συμφέρουσες τιμές και σε συνεργασία με την τουριστική βιομηχανία. Ο Τουρισμός Υγείας αφορά στην πρόληψη, διατήρηση, θεραπεία, ανάρρωση και αποκατάσταση της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους ή με φυσικές μεθόδους, συνδυάζοντας παράλληλα την ξεκούραση, τη χαλάρωση και τη διασκέδαση. Η βασική ιδέα είναι η σωματική, πνευματική, ψυχική και συναισθηματική αναζωογόνηση του ατόμου μακριά από την καθημερινή ρουτίνα σε ένα όμορφο χαλαρωτικό περιβάλλον.

Πρόκειται για μορφή τουρισμού που μπορεί να αναπτύσσεται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και σχετίζεται με το πολυτιμότερο αγαθό, την υγεία. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα σε άτομα με ειδικές ανάγκες και ασθενείς με χρόνιες παθήσεις, όπως νεφροπαθείς, καρδιοπαθείς, καρκινοπαθείς κ.ά., να ταξιδεύουν απρόσκοπτα σε τουριστικούς προορισμούς που επιθυμούν.

Ο Ιατρικός Τουρισμός, σε επίπεδο πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, απευθύνεται σε τουρίστες-ασθενείς που έχουν ανάγκη χειρουργικών επεμβάσεων, καθώς και άλλων εξειδικευμένων μορφών θεραπείας, με συνακόλουθη ιατρική περίθαλψη και φαρμακευτική αγωγή, ενώ σε επίπεδο δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας απευθύνεται σε τουρίστες-ασθενείς στους οποίους παρέχεται ιατρική φροντίδα σε μονάδες αποκατάστασης και αποθεραπείας ή σε μονάδες ανάρρωσης Βασικούς τομείς του Ιατρικού Τουρισμού αποτελούν:

- η πλαστική χειρουργική
- οι μεταμοσχεύσεις οργάνων
- η οδοντιατρική
- η οφθαλμολογία
- η καρδιολογία
- η ορθοπαιδική
- η τραυματολογία
- η αθλητιατρική
- η ουρολογία
- η δερματολογία
- η ακτινολογία
- η ογκολογία
- η γυναικολογία και η υποβοηθούμενη αναπαραγωγή
- η γηριατρική
- η ψυχική υγεία.

Ο Ιατρικός Τουρισμός, πέραν των καθαρά ιατρικών υπηρεσιών, περιλαμβάνει υπηρεσίες μεταφοράς, ενημέρωσης, ξενάγησης, εστίασης και διαμονής σε ξενοδοχεία 4 και 5 αστέρων. (www.healthpages.gr)

4.3.1.1 Οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού είναι :

- η ύπαρξη των κατάλληλων ιατρικών υποδομών
- ,το απαραίτητο και σωστά ειδικευμένο ιατρικό και νοσηλευτικό δυναμικό ,
- οι τουριστικές υποδομές που θα φιλοξενήσουν τους ασθενείς και τα συνοδά μέλη(ξενοδοχεία υψηλής ποιότητας παροχών),
- υποδομές για εύκολη πρόσβαση στα νοσηλευτικά ιδρύματα , εξειδικευμένο προσωπικό) καθώς και
- η απαραίτητη προβολή όλων των παραπάνω.

Οι παράγοντες που βοηθούν την ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού στην χώρα μας είναι :

- Η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της
- Το κλίμα της
- Η έντονη διαφοροποίηση του φυσικού περιβάλλοντος που ικανοποιεί και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη
- Η υψηλή επισκεψιμότητα της χώρας ως τουριστικού προορισμού
- Ο τρόπος ζωής και διατροφής των κατοίκων της
- Ο εκσυγχρονισμός των υποδομών
- Η θέση της χώρας
- Η διαθεσιμότητα εξειδικευμένου ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού
- το χαμηλότερο κόστος των παρεχόμενων ιατρικών και νοσηλευτικών υπηρεσιών σε σχέση με τις αντίστοιχες στις ΗΠΑ και τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης

Οι κυριότερες κατηγορίες ασθενών που μπορούν να συμμετέχουν στα προγράμματα ιατρικού τουρισμού είναι: οι νεφροπαθείς ,οι καρδιοπαθείς και οι καρκινοπαθείς .

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει επίσης μία άλλη κατηγορία που παρουσιάζει επιθυμία να αξιοποιήσει τις ιατρικές δομές της χώρας μας και αυτή είναι άτεκνα ζευγάρια που θέλουν να αποκτήσουν παιδί με την μέθοδο της εξωσωματικής γονιμοποίησης , μέθοδος που βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο στην Ελλάδα. (www.flashnews.gr)

Η ιδιωτική πρωτοβουλία έχει ήδη κάνει σοβαρά βήματα σε μεγάλες πόλεις της χώρας μας όπως Αθήνα , Θεσσαλονίκη, **Κρήτη** και Ρόδος με αξιόλογα ιατρικά κέντρα που παρέχουν υψηλού επιπέδου ιατρική φροντίδα στους ιατρικούς επισκέπτες. (www.iatrikovima.gr)

4.3.1.2 Ο Ιατρικός τουρισμός στην Κρήτη

Η Κρήτη είναι μια περιφέρεια με απεριόριστες δυνατότητες ανάπτυξης εάν αξιοποιηθούν σωστά τα πλεονεκτήματα που διαθέτει.

Παρακάτω ακολουθούν αποσπάσματα από άρθρο της εφημερίδας «ΠΑΤΡΙΣ», σχετικό με την ανάπτυξη του Ιατρικού τουρισμού στην Κρήτη.

«Η Κρήτη αποτελεί έναν από τους ελληνικούς προορισμούς που έχει όλες τις προϋποθέσεις για να λειτουργήσει κέντρο τουρισμού υγείας αναπτύσσοντας το κομμάτι του ιατρικού τουρισμού, ένα φιλόδοξο αναπτυξιακό πρόγραμμα που προωθεί το υπουργείο Υγείας.

Σε νομοσχέδιο που καταρτίζει το υπουργείο προβλέπονται οι βασικές κατευθύνσεις του προγράμματος αλλά και οι προδιαγραφές δημιουργίας των κέντρων τουρισμού υγείας, οι ιατρικές υπηρεσίες που θα παρέχονται, οι ασφαλιστικές ρυθμίσεις κλπ...»

«... «Η Κρήτη είναι ένας προορισμός που έχει την δυνατότητα να αναπτύξει ιατρικό τουρισμό» έχει επισημάνει μιλώντας στην “Π” ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Κρήτης καθηγητής Οφθαλμολογίας Γιάννης Παλλήκαρης υπογραμμίζοντας ότι το νησί προσφέρεται για να μπορέσει να συνδυάσει ένας επισκέπτης τις διακοπές του με κάποιες ιατρικές πράξεις.

Όπως εξηγεί ο κ. Παλλήκαρης, οι ιατρικές υπηρεσίες υγείας που θα παρέχονται θα πρέπει να έχουν ένα χαμηλό κόστολόγιο, συγκριτικά με την βόρεια Ευρώπη.

Μελέτες που έχουν γίνει, έχουν δείξει ότι το ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού που έχει χρόνια πρόβλημα υγείας, φθάνει το 39%, ενώ το 29% χρειάζεται υπηρεσίες υγείας στις διακοπές τους.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του ΒΕΜΜΟ, που δέχεται πολύ μεγάλο αριθμό ασθενών για οφθαλμολογικές επεμβάσεις εκτός Κρήτης.

Με βάση τα στοιχεία, το ποσοστό των επισκεπτών εκτός Κρήτης, φθάνει το 50%. Η μεγάλη διάρκεια παραμονής τους-σε ξενοδοχεία 3-5 αστέρων- είναι 4 ημέρες. Κάθε ασθενής έχει από 1 έως 3 συνοδούς, και οι επισκέψεις ανά έτος κάθε ασθενή για ιατρικό έλεγχο είναι τρεις.

Ο κ. Παλλήκαρης λέει ότι στην Κρήτη θα μπορούσαν εκτός από οφθαλμολογικές επεμβάσεις, να γίνονται επεμβάσεις για την αντιμετώπιση της παχυσαρκίας, επεμβάσεις πλαστικής χειρουργικής, πλήρες τσεκ-απ με υπερσύγχρονα διαγνωστικά μηχανήματα κλπ.

Είναι γνωστό επίσης ότι το Κέντρο Διακοπών Αιμοκάθαρσης “Μεσόγειος” που βρίσκεται στα Καλέσα και λειτουργεί από το 2000 πρωτοπορεί στον ιατρικό τουρισμό.

Το “Μεσόγειος” είναι η πρώτη μονάδα αιμοκάθαρσης που λειτουργεί στην Ελλάδα εκτός νοσοκομείων και κλινικών.

Σύμφωνα με τον διευθυντή του Κέντρου Νίκο Σταθόγλου “στα 8 χρόνια λειτουργίας του κέντρου έχουν φιλοξενηθεί περισσότεροι από 5.000 αλλοδαποί νεφροπαθείς ασθενείς και αν σε αυτούς προσθέσουμε και τους συνοδούς τους (2.3 κατά μέσο όρο ανά ασθενή) μπορούμε να πούμε ότι το Μεσόγειος έχει συμβάλει στον τουρισμό και κατά συνέπεια στην οικονομία της Κρήτης με περισσότερες από 130.000 διανυκτερεύσεις.

Το Μεσόγειο πρωτοπορεί στον ιατρικό τουρισμό συμβάλλοντας στην διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της Κρήτης. Το γεγονός ότι η πλειοψηφία των συγκεκριμένων πελατών είναι “τουριστικά υγιείς” με την έννοια ότι έρχονται πράγματι να απολαύσουν τις ομορφιές του νησιού, καθώς και ότι οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται σε περιόδους μη αιχμής συμβάλλει στην αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, δύο χρόνια ζητήματα του ελληνικού τουρισμού. (Γεγονός είναι ότι χώρες όπως η γειτονική Τουρκία στηρίζει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα χειμερινά πακέτα διακοπών της σε αυτού του είδους τον τουρισμό)”, τονίζει ο ίδιος». (www.patris.gr, 2008)

4.3.2 Τουρισμός Ευεξίας

Ο **Τουρισμός Ευεξίας** απευθύνεται σε επισκέπτες που επιθυμούν να συνδυάσουν τις διακοπές τους με υπηρεσίες πρόληψης, διατήρησης ή βελτίωσης της υγείας τους μέσω προγραμμάτων ολικής αναζωογόνησης και χαλάρωσης σε σωματικό, πνευματικό και συναισθηματικό επίπεδο.

Τα τελευταία χρόνια, ο σύγχρονος άνθρωπος έχει πλέον συνειδητοποιήσει ότι η επιβάρυνση του περιβάλλοντος, το άγχος που προκαλεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής, το κάπνισμα κ.λπ., αποτελούν ενοχοποιητικούς παράγοντες για τις περισσότερες ασθένειες και το πρόωρο γήρας, στρέφοντάς τον σταδιακά προς φυσικές μεθόδους θεραπείας, περιορίζοντας παράλληλα και τη χρήση φαρμάκων. Επιστημονικά, έχει πλέον αποδειχθεί, ότι τα προϊόντα Τουρισμού Ευεξίας αποτελούν προάσπιση για καλή υγεία με σημαντική συμβολή στην προληπτική ιατρική.

Παρά την αντίληψη που επικρατεί στο ευρύ κοινό, σήμερα ο **Τουρισμός Ευεξίας** απευθύνεται και στο μέσο καταναλωτή και όχι μόνο σε πελάτες υψηλής οικονομικής επιφάνειας, λόγω της παροχής υπηρεσιών διαμονής και ευεξίας σε πολύ χαμηλότερο κόστος

Ο **Τουρισμός Ευεξίας** αναφέρεται κυρίως στην **υδροθεραπεία**, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική όχι μόνο για την πρόληψη, διατήρηση και βελτίωση της υγείας, αλλά και για την αντιμετώπιση διαφόρων παθήσεων, ενώ δρα και συμπληρωματικά στην κλινική και χειρουργική ιατρική καθώς και στις θεραπείες με φάρμακα, περιλαμβάνει δε τον παραδοσιακό **Ιαματικό Τουρισμό ή Θερμαλισμό, τη Θαλασσοθεραπεία και τα Spa**.

4.3.2.1 Θερμαλισμός

Η έννοια του **Θερμαλισμού** περιλαμβάνει το σύνολο των δραστηριοτήτων του **Ιαματικού Τουρισμού**, μαζί με τις διευρυμένες δραστηριότητες αναψυχής και αναζωογόνησης, που μπορούν να έχουν και μη ασθενείς τουρίστες, που επισκέπτονται τις Ιαματικές Πηγές. Ακόμη, περιλαμβάνει την ενεργειακή αξιοποίηση των θερμομεταλλικών νερών, τη γενικότερη χρήση της γεωθερμικής ενέργειας και τη

χρήση των μεταλλικών νερών. Από την άποψη του τουρισμού οι δύο έννοιες χρησιμοποιούνται αδιακρίτως.

4.3.2.2 Θαλασσοθεραπεία

Η **θαλασσοθεραπεία**, που προέρχεται από την ελληνική λέξη θάλασσα και θεραπεία, είναι ένα σύστημα θεραπείας, όπου, η χρήση θερμού θαλασσινού νερού με την ανταλλαγή διαφόρων στοιχείων και τοξινών ανάμεσα στο αίμα και το νερό, προκαλεί την ανανέωση και αναζωογόνηση των κυττάρων, με σκοπό τη χαλάρωση και ευεξία ψυχής και σώματος. Η φροντίδα, εκτός από τη χρήση θαλασσινού νερού, μπορεί να γίνει και με παράγωγα της θάλασσας, όπως τα φύκια, τη λάσπη ή ακόμα και με καλλυντικά που έχουν σαν βάση τα παραπάνω συστατικά. Όλα είναι πλούσια σε ιχνοστοιχεία, απαραίτητα για τον οργανισμό, που με τη συγκεκριμένη θερμοκρασία διεισδύουν στο σώμα και το αναζωογονούν.

4.3.2.3 Spa

Η λέξη **Spa** προέρχεται από την ιταλική φράση "Salus per Aqua" δηλ. "Υγεία μέσω του Νερού". Ως μέρος μιας σύγχρονης ξενοδοχειακής φιλοξενίας, περιλαμβάνει όλες εκείνες τις υπηρεσίες περιποίησης που σκοπό τους έχουν την κατάκτηση της χαλάρωσης, ομορφιάς, αναζωογόνησης και ευεξίας του επισκέπτη, μέσα σε ένα σύγχρονο περιβάλλον απaráμιλλης αισθητικής, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου ξενοδοχειακού προϊόντος υψηλής ποιότητας. Μέσα από τη χρήση εξελιγμένων μεθόδων περιποίησης και ανανέωσης της επιδερμίδας με συστατικά της φύσης, που συνδυάζουν προηγμένες τεχνικές της κοσμετολογίας, επιτυγχάνεται η αναζωογόνηση σώματος και πνεύματος, κάνοντας τον προορισμό των διακοπών μια αξέχαστη εμπειρία.

Τα spa είναι τα "**θέρετρα ευεξίας**" του 21ου αιώνα και οι θεραπείες που προσφέρονται σε αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν περιποίηση σώματος με διάφορα είδη μασάζ (όπως αρωματοθεραπεία, σοκολατοθεραπεία, θεραπεία με φύκια, τροπικά έλαια, ζεστές ηφαιστειακές πέτρες, γάλα, λάσπη κ.ά.), θεραπείες απώλειας βάρους ή συντήρησης, θεραπεία κατά της κυτταρίτιδας, υδροθεραπείες σε τζακούζι, σάουνα, πισίνες, ατμόλουτρα, υδρομασάζ, μαργαριταρένια λουτρά, διάφορες θεραπείες ομορφιάς προσώπου (ενυδάτωση, καθαρισμός, πίλιγκ, μασάζ με αιθέρια έλαια), αποτρίχωση, μανικιούρ/πεντικιούρ, γυμναστήρια, σολάριουμ, χαμάμ, ιατρικές συμβουλές, αντιγήρανση κ.ά. (www.healthpages.gr).

Για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και γενικότερα, του τουρισμού υγείας, λειτουργούν ήδη δύο κέντρα θαλασσοθεραπείας στην **Κρήτη**, εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ. και είναι υπό κατασκευή άλλα δύο. (www.agrotourism.wordpress.com)

Επίσης, παροχές και υπηρεσίες όπως **yoga** και **pilates** λειτουργούν ως κίνητρα για την επιμήκυνση της λειτουργίας των προορισμών και των ξενοδοχείων. Με τις θεραπείες να απομακρύνονται από τα φάρμακα και να στρέφονται σε πιο

ολιστική προσέγγιση, τα **healthy hotels**, ξενοδοχεία που προσβέδουν έναν υγιή τρόπο ζωής, όπως και τα **yoga retreats** είναι η νέα τάση στην ευεξία και ένα δυναμικά αναπτυσσόμενο τμήμα της αγοράς.

Προορισμοί **yoga retreats** στην Ελλάδα βρίσκονται κυρίως στην **Κρήτη**, τη Μύκονο, την Αμοργό, την Πάρο, την Πελοπόννησο (Μεσσηνία, Μάνη), τη Σαντορίνη, τη Φολέγανδρο.

Αγορά ύψους 439 δισ.δολαρίων

- Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση Global Wellness Tourism Economy του SRI International, ο τουρισμός ευεξίας παγκοσμίως έχει κύκλο εργασιών 439 δισ. δολάρια.
- Η ολοένα αυξανόμενη ζήτηση για πιο «υγιή» ταξίδια κάθε είδους σημαίνει ότι αυτή η κατηγορία θα μεγαλώνει κατά 9% ετησίως ως το 2017, φθάνοντας τα 678,5 δισ. δολάρια, 50% ταχύτερα από ό,τι ο γενικός τουρισμός.
- Τα στοιχεία, φυσικά, δεν περνούν απαρατήρητα από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, οι οποίες λανσάρουν προγράμματα υγείας και ευεξίας για να προσελκύσουν τη δαπάνη των πελατών αυτού του προσανατολισμού.
- Οι τελευταίοι μάλιστα δαπανούν κατά μέσο όρο 130% περισσότερο, από τους τουρίστες της γενικής κατηγορίας. Ο τουρισμός ευεξίας αντιπροσωπεύει ποσοστό 6% των διεθνών και εσωτερικών ταξιδιών. Ειδικότερα τα ταξίδια για spa αναλογούν σε ποσοστό 41% της αγοράς, με το υπόλοιπο 59% να καλύπτεται από κατηγορίες όπως τα «υγιή ξενοδοχεία», οι ιαματικές πηγές, τα θέρετρα και οι προορισμοί γιόγκα και ήπιας άσκησης, καθώς και η διατροφή με βιολογικά προϊόντα. (www.tovima.gr,2014)

4.4. Θρησκευτικός Τουρισμός

Ο **θρησκευτικός τουρισμός** δεν είναι κάποια καινούρια έννοια, πρόσφατα επινοημένη. Πρόκειται για την παλαιότερη και επικρατέστερη μορφή μετακίνησης στην ιστορία της ανθρωπότητας, καθώς τα μέλη όλων των κοινωνιών επιζήτησαν να επικοινωνήσουν με το θείο.

Ως συνέπεια, το θρησκευτικό ταξίδι ανάγει τις καταβολές του στην προσκυνηματική δραστηριότητα παλαιότερων εποχών. Από τους αρχαίους χρόνους ακόμη, το ταξίδι με θρησκευτικό χαρακτήρα αποτέλεσε ισχυρό κίνητρο που οδήγησε Έλληνες και ξένους να κατευθυνθούν σε θρησκευτικά κέντρα ανά την Ελλάδα. (www.visitgreece.gr)

4.4.1 Ορισμός θρησκευτικού τουρισμού

Ο θρησκευτικός τουρισμός, είναι ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού, που απευθύνεται στην κατηγορία εκείνη των ανθρώπων, που ταξιδεύουν για να επισκεφθούν ένα μοναστήρι, να παρακολουθήσουν κάποια τελετή, εκδήλωση ή και να εκπληρώσουν κάποιο τάμα.

Αυτό το είδος τουρισμού απαιτεί βασικές υποδομές και θεωρείται μια από τις πιο οικονομικές επιλογές ταξιδιού, διότι όλα όσα παρέχονται είναι λιτά και απλά και όσο αφορά το χρόνο, είναι περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μία έως τρεις ημέρες.

4.4.2 Κατηγορίες θρησκευτικού τουρισμού

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο (2) κατηγορίες :

1. Προσκυνητές τουρίστες, στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο. Οι τουρίστες αυτοί επισκέπτονται μία περιοχή αποκλειστικά για την επίσκεψη στο θρησκευτικό χώρο.
2. Τουρισμός θρησκευτικής κληρονομιάς, του οποίου οι τουρίστες ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες δραστηριότητες. (Ιωάννου Ε., Πτυχ. Εργασία, σελ: 12)

4.4.3 Θρησκευτικός τουρισμός στην Κρήτη

Ο σημερινός άνθρωπος, κουρασμένος από τις συνθήκες της καθημερινής ζωής στις μεγάλες πόλεις, ερχόμενος στην **Κρήτη**, ένα νησί με ξεχωριστή φυσιογνωμία και ταυτότητα, μπορεί να ανακαλύψει ζεστασιά, ανθρώπινη επικοινωνία, φιλοξενία, αλλά και να λάβει απαντήσεις σε ερωτήματα μεταφυσικά, μια και εδώ είναι ακόμη έντονη η σχέση ουρανού και γης.

Η είσοδος των επισκεπτών σε ένα ταπεινό ξωκκλήσι ή μοναστήρι είναι μια ευκαιρία προσέγγισης της ορθόδοξης παράδοσης του νησιού. Αυτή η παράδοση εκφράζεται με τη μυστηριακή ατμόσφαιρα και την κατάνυξη των βυζαντινών εικόνων και της ψαλμοδίας αλλά και με τη φιλοξενία στα πανηγύρια, όπου άνθρωποι από κάθε μέρος της γης γίνονται δεκτοί σαν φίλοι.

Στην Κρήτη ακόμα και σήμερα ο επισκέπτης θα συναντήσει προσκυνητές που περπατάνε ώρες για ν' ανέβουν σ' ένα **ξωκκλήσι στο βουνό**, κι εκεί μετά τη Λειτουργία μοιράζονται τα φαγητά τους με όλους τους παρισταμένους. Επίσης, μπορεί να ανακαλύψει κοντά σε εκκλησίες πηγές με αγίασμα, στα οποία επί αιώνες οι άνθρωποι αυτού του τόπου προστρέχουν.

Τα λιθόκτιστα σπίτια των χωριών, όπως και οι εκκλησίες, οι στέρνες και τα γεφύρια, είναι η έκφραση της ψυχής ενός λαού, που έκτιζε με τα υλικά της φύσης και σε αρμονία με το περιβάλλον, χωρίς αρχιτεκτονικά σχέδια και οικονομικό πρόγραμμα και χωρίς να γνωρίζει ότι το αποτέλεσμα είναι αυτό που σήμερα ονομάζεται «αισιόδοξος ανάπτυξη».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους επισκέπτες του νησιού παρουσιάζει και η συνεχώς αυξανόμενη **βιολογική καλλιέργεια της γης**. Με πρωτοπόρες στη δραστηριότητα αυτή πολλές μονές που την εφαρμόζουν, με στόχο τη διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και τη συνειδητοποίηση της ιερότητας της κτίσης. Το κρητικό λάδι είναι παγκοσμίως γνωστό για τις ευεργετικές ιδιότητές του και τη θεραπευτική του δράση, και είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι στα μεγαλύτερα μοναστήρια του νησιού παράγεται βιολογικό ελαιόλαδο.

Επίσης, οι ξένοι που έρχονται στην Κρήτη στο πλαίσιο επιστημονικών προγραμμάτων θρησκευτικού τουρισμού και οι οποίοι ενδιαφέρονται για θέματα που αφορούν στην **εξοικονόμηση ενέργειας, επισκεπτόμενοι τις μονές, έχουν τη δυνατότητα να διαπιστώσουν τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική**, την εφαρμογή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και την αξιοποίηση των υδάτινων πόρων.

Η γνωριμία με τα θρησκευτικά μνημεία και τις ιερές μνήμες της Κρήτης, αλλά και η βαθειά αίσθηση που αυτά μεταδίδουν, συνδέεται με την αναζήτηση ενός πνευματικού τρόπου ζωής, βασισμένου στις **αυθεντικές παραδοσιακές αξίες**. Γι' αυτό και τα μνημεία αυτού του τόπου δεν αποτελούν απλά μουσειακά στοιχεία ή άψυχους μεταδότες πληροφοριών. Αντίθετα, είναι μία έντονη παρουσία στην πολιτιστική παράδοση του νησιού, μια κατάθεση ψυχής, ελπίδας και ανανέωσης, και ως εκ τούτου μπορούν και στις ημέρες μας να εμπνέουν και να δίδουν ένα διαφορετικό νόημα της ζωής στον αναζητητή επισκέπτη της Κρήτης. (www.incrediblecrete.gr)

Στην **Κρήτη** τα μοναστήρια διαδραμάτισαν σπουδαίο ιστορικό ρόλο κατά την διάρκεια των μεγάλων αγώνων των Κρητικών για ελευθερία. Σε πολλά μοναστήρια μπορείτε να βρείτε εκκλησίες με υπέροχες τοιχογραφίες, που εκφράζουν την εξέλιξη και τις τάσεις της αναγεννησιακής Σχολής της Κρητικής Ζωγραφικής.

Ο **Νομός Ηρακλείου** φιλοξενεί μερικά από τα ιστορικότερα και παλαιότερα μοναστήρια της Κρήτης. Σε αυτά συγκαταλέγονται η μονή Κεράς Καρδιωτίσης κοντά στο Οροπέδιο Λασιθίου, η μονή Βροντησίου κοντά στο Ζαρό, η μονή Αγίου Γεωργίου Επανωσήφη στο Μονοφάτσι, η μονή Παλλιανής στο Βενεράτο κι άλλα πολλά.

Ο Νομός Χανίων φιλοξενεί μερικά από τα ωραιότερα αριστουργήματα μοναστηριακής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα. Η μονή της Γωνιάς, της Αγίας Τριάδας στο Ακρωτήρι, η Χρυσοσκαλίτισσα, ο Άγιος Γεώργιος στον Αποκόρωνα αποτελούν λίγα δείγματα από τα εκπληκτικά μοναστήρια των Χανίων.

Το **Ρέθυμνο** έχει μικρό αριθμό μοναστηριών, συγκρινόμενο με τους υπόλοιπους νομούς της Κρήτης. Ωστόσο, εδώ υπάρχει το διασημότερο και ιστορικότερο μοναστήρι όλων, η περίφημη Μονή Αρκαδίου όπου γράφτηκε το δράμα του 1866. 2500 ψυχές χάθηκαν κατά το ολοκαύτωμα του Αρκαδίου, το οποίο αποτελεί το σύμβολο του αγώνα των Κρητικών για την Ελευθερία τους.

Στον **νομό Λασιθίου** υπάρχει μια από τις ιστορικότερες μονές της Ελλάδας, η μονή Τοπλού, που ακόμη θυμίζει απόρθητο φρούριο. Άλλες μονές είναι η μονή Καψά, η Μονή Αρετίου στη Φουρνή, η Μονή Φανερωμένης (Αγίου Νικολάου), η Μονή Φανερωμένης (Σητείας), η Ιερά Μονή Παναγίας Εξακουστής Μαλλών, καθώς και οι μονές του Οροπεδίου Λασιθίου (Βιδιανή και Κρουσταλένια). Αξίζει να σημειώσουμε ότι μόνο στην περιοχή του Μεραμπέλου υπήρχαν 17 Μονές έως το 1866, για αυτό λέγονταν η επαρχία ως το Άγιον Όρος της Κρήτης. (www.cretanbeaches.com)

«...Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η μελέτη της ICAP Κρήτης, για τις δυνατότητες του εκκλησιαστικού τουρισμού. Μέσα από μια ενδελεχή παρουσίαση στοιχείων και πλήρη καταγραφή δεδομένων και αναγκών, η ICAP ανέδειξε τα δυνατά σημεία της Κρήτης αναφορικά με τον εκκλησιαστικό τουρισμό, την ποικιλότητα των εκκλησιαστικών μνημείων, αλλά και τις προοπτικές που μπορούν να αναδείξουν το νησί σ' έναν σπουδαίο προορισμό για εκκλησιαστικό τουρισμό.

Στο πλαίσιο παρουσίασης της, δόθηκε έμφαση στους ήδη υπάρχοντες εκκλησιαστικούς προορισμούς, στους λαούς που επιδιώκουν να πραγματοποιούν ταξίδια με στόχευση στον εκκλησιαστικό τουρισμό, όπως είναι η Ρωσία, ενώ αναδύθηκε η αναγκαιότητα περισσότερο στοχευόμενων κινήσεων και οργανωμένης δράσης, αναφορικά με ένα είδος μεγάλης δυναμικής.

Τη φιλοδοξία ότι η Κρήτη μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην τουριστική ανάπτυξη της χώρας, μέσω της δημιουργικής εκμετάλλευσης του εκκλησιαστικού τουρισμού, εξέφρασε ο διευθύνων σύμβουλος της ICAP Κρήτης, κ. Νίκος Ντζελέπης.

“Η Κρήτη έχει τις τουριστικές υποδομές, έχει τις φυσικές ομορφιές και μέσα από την δική μας μελέτη φαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικά θρησκευτικά μνημεία τα οποία μπορούν να αναδειχθούν και να αποτελέσουν έναν πόλο έλξης του λεγόμενου θρησκευτικού τουρισμού” υποστήριξε ο κ. Ντζελέπης, προσθέτοντας: “Ο εκκλησιαστικός τουρισμός θα μπορούσε εφόσον υπάρξει η ανάλογη προβολή κι εφόσον δημιουργηθούν οι απαραίτητες επιπλέον υποδομές, να αποτελέσει μια άλλη κατηγορία τουρισμού και να προσελκύσει μια άλλη κατηγορία τουριστών, η οποία σύμφωνα με τα ευρήματα μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ενός νέου μίγματος, ενός νέου, ανταγωνιστικού, τουριστικού προϊόντος”...» (www.patris.gr, 2008)

Όπως είναι γνωστό τα μοναστήρια και γενικότερα τα ιερά μνημεία είναι χωροθετημένα σε τοποθεσίες ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Ο θρησκευτικός τουρισμός λοιπόν συνδυάζεται πολύ εύκολα με τον αγροτουρισμό, τα τοπικά προϊόντα και την κρητική κουζίνα.

4.5 Αθλητικός Τουρισμός

Ο Αθλητικός Τουρισμός είναι μια ειδική μορφή ποιοτικού τουρισμού η οποία μας δίδει την ευκαιρία να επενδύσουμε σε μία τεράστια δυναμική αγορά αλλά και ταυτόχρονα να επιτύχουμε μια προστιθέμενη αξία στο τουριστικό μας προϊόν μέσω της ανάπτυξης, της διαφοροποίησης και της αναβάθμισης του.

Σήμερα ο αθλητισμός και ο τουρισμός αποτελούν δύο μεγάλους κοινωνικούς θεσμούς, που έχουν σε πολλές περιπτώσεις άμεσες αλληλεπιδράσεις. Οι δύο αυτοί θεσμοί γιγαντώθηκαν ειδικότερα μετά το 1960 και αποτελούν σήμερα δύο κερδοφόρες βιομηχανίες που αποφέρουν τεράστια κέρδη. Ο συνδυασμός που προκύπτει από τις τουριστικές και τις αθλητικές δραστηριότητες και η ταύτιση του χρόνου των διακοπών με το χρόνο της πραγματοποίησης των μεγάλων αθλητικών γεγονότων αποτέλεσαν τη γενεσιουργό αιτία του αθλητικού τουρισμού.

Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, αρκεί η γενεσιουργός αιτία πραγματοποίησης του ταξιδιού, καθώς και η δράση του τουρίστα στον τόπο διαμονής να σχετίζεται με τον αθλητισμό. Για να θεωρηθεί κάποιος αθλητικός τουρίστας, θα πρέπει να ταξιδεύει είτε για εργασία είτε για αναψυχή, με στόχο να συμμετάσχει παθητικά ή ενεργητικά με οργανωμένο και ανεξάρτητο τρόπο σε μεμονωμένα ή πολλαπλά αθλήματα. Με βάση αυτό τον ορισμό, αθλητικός τουρίστας μπορεί να θεωρηθεί και ο κοινός τουρίστας του ξενοδοχείου διακοπών, που όμως επιλέγει το θέρετρο γιατί παρέχει τις απαραίτητες αθλητικές υποδομές και προγράμματα στα οποία είναι διατεθειμένος να αφιερώσει ένα σημαντικό τμήμα του χρόνου του.

Οι τουρίστες που εντάσσονται στον αθλητικό τουρισμό ανήκουν σε 7 κατηγορίες ανάλογα με τον βαθμό εμπλοκής τους στην αθλητική δραστηριότητα και είναι:

1. Οι πρωταθλητές.
2. Οι αθλητές.
3. Οι νέοι αθλητές.
4. Οι «ερασιτέχνες» αθλητές.
5. Τουρίστες οι οποίοι αθλούνται συχνά.
6. Τουρίστες οι οποίοι αθλούνται όταν ταξιδεύουν.
7. Οι θεατές

4.5.1 Μορφές Αθλητικού Τουρισμού

Οι μορφές που προκύπτουν από τον αθλητικό τουρισμό και συναντώνται στην Ελλάδα είναι:

Προπονητικός τουρισμός με επαγγελματικές ομάδες. Εδώ συγκαταλέγονται οι επαγγελματίες, ομάδες ή αθλητές και όλοι οι παράγοντες - συνοδοί κ.λ.π. που έρχονται για εγκλιματισμό ή προπόνηση σε έναν προορισμό και δημιουργούν τουριστική κίνηση. Αυτό συμβαίνει συνήθως έναν χρόνο πριν από ένα σημαντικό αθλητικό γεγονός στον προορισμό όπου έχει προγραμματιστεί ή σε άλλο προορισμό με παρόμοιες κλιματολογικές κυρίως συνθήκες. Η ανάπτυξη αυτής της μορφής προϋποθέτει:

- * Έρευνα και εκτίμηση αναγκών
- * Εξασφάλιση προδιαγραφών και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό μάρκετινγκ
- * Επενδύσεις σε ειδικές υποδομές - κύριες και βοηθητικές
- * Εκπαίδευση λειτουργών και διαρκή τεχνική υποστήριξη
- * Επαναπροσδιορισμό αναγκών και θέσεων

Παρακολούθηση - θέαση γεγονότων. Φίλαθλοι επισκέπτες που με κεντρικό άξονα την παρακολούθηση του αθλητικού γεγονότος, δημιουργούν τουριστική δραστηριότητα.

Συμμετοχή σε μεγάλα γεγονότα. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν μικρότερης έκτασης αθλητικά γεγονότα, όπως οι μαραθώνιοι πόλεων, τα τοπικά αθλητικά τουρνουά, οι πολυήμερες εκδηλώσεις υπαίθριων δραστηριοτήτων, οι δρόμοι προσανατολισμού στα δάση, όπου η συμμετοχή είναι συνήθως ανοιχτή και μαζική, κ.α.

Υπαίθριες δραστηριότητες. Αφορά σε εκδρομείς του σαββατοκύριακου, κυρίως ανθρώπους της πόλης, που εξορμούν για πολλαπλά σπορ και οικο-πολιτιστικές δραστηριότητες. Συνήθως πηγαίνουν σε προστατευόμενες φυσικές περιοχές για σκι και ορειβασία σε χειμερινά θέρετρα το χειμώνα ή για μπάνιο, σέρφ κ.λ.π. σε παραθαλάσσια θέρετρα το καλοκαίρι.

Άθληση - ψυχαγωγία ξενοδοχείων. Ο αθλητισμός αναψυχής ή αθλητική αναψυχή αφορά στις ειδικές δραστηριότητες που διοργανώνουν οι μεγάλες κυρίως ξενοδοχειακές μονάδες. Στην Ελλάδα συνδυάζεται σε μεγάλο ποσοστό με πολιτιστικές, επιμορφωτικές αλλά και περιβαλλοντικές δραστηριότητες. Δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν ενεργητικά άτομα διάφορων ηλικιών, των οποίων όμως η ενασχόληση δεν εμπίπτει στις κατηγορίες του επαγγελματικού και ερασιτεχνικού αθλητισμού .

Στην Ελλάδα αναπτύσσονται αρκετές εταιρίες που ασχολούνται με τον αθλητικό τουρισμό όπως:

- α) Εταιρείες υπαίθριων δραστηριοτήτων, με μεγάλη πρόοδο και υιοθέτηση συστημάτων συνεργασίας franchising.. Επίσης εταιρείες που ειδικεύονται σε ταξίδια κινήτρων και σε εταιρικά ταξίδια για στελέχη επιχειρήσεων.
- β) Εταιρείες θαλάσσιων σπορ και αθλημάτων περιπέτειας (λειτουργούν εποχικά με άδεια από το Λιμεναρχείο και εξυπηρετούν τις ανάγκες των παραθεριστών και πελατών ξενοδοχείων).
- γ) Λουτροπόλεις και ξενοδοχεία με κέντρα θαλασσοθεραπείας, όπου λειτουργούν εξοπλισμένα γυμναστήρια με ειδικευμένο προσωπικό.
- δ) Εταιρείες που εκπονούν προγράμματα φιλοξενίας και προετοιμασίας ομάδων και αθλητών. Επίσης προπόνητικά κέντρα, κ.α. (www.tzoumerka-murgia.gr)

4.5.2 Αθλητικές δραστηριότητες στην Κρήτη

Στην Κρήτη μπορεί κανείς να δοκιμάσει :

Τον **ιπποτουρισμό, την πεζοπορία, την ορειβασία, την αναρρίχηση, το parapende (αλεξίπτωτο πλαγιάς), την ιστιοπλοΐα** ενώ πραγματοποιούνται και διεθνούς εμβέλειας αθλητικές διοργανώσεις.

Το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 Alpine, διατρέχει σχεδόν όλο τον ορεινό όγκο του νησιού, με διαδρομές που προσφέρουν μοναδικές συγκινήσεις στους εραστές της φύσης και της πεζοπορίας.

Για τους πιο τολμηρούς, η **αναρρίχηση** σε πολλά μέρη του νησιού προσφέρει ανεπανάληπτες συγκινήσεις ενώ πρόκληση αποτελούν **το ποδήλατο βουνού** και ο **ανεμοπτερισμός**.

Γκολφ 18 οπών σε εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον 24 χιλιόμετρα από την πόλη του Ηρακλείου προσφέρει όλο τον χρόνο σε golfers και επισκέπτες απολαυστικό παιχνίδι και ξεκούραση. (www.heraklion-hotels.gr)

Ελεύθερες καταδύσεις σε εκπληκτικής ομορφιάς βυθούς προσφέρονται από ξενοδοχεία και ομίλους.

Σε όλη την **Κρήτη** λειτουργούν πολλά καταδυτικά κέντρα (κυρίως στα βόρεια του νησιού) που μπορούν να εξυπηρετήσουν δύτες κάθε κατηγορίας κάθε χρονική περίοδο με ασφάλεια και υπευθυνότητα. Στη Νότια Κρήτη, το Λιβικό Πέλαγος με πεντακάθαρα και διαυγή νερά καθημερινά όλο το χρόνο, διαθέτει στο βυθό του πλούσια ζωή και έχει τον πλέον ενδιαφέροντα ανάγλυφο βυθό στη Μεσόγειο.

Επιτρεπόμενες καταδυτικές περιοχές. (in.gr: Αγροτουρισμός Σπορ: Υποβρύχιες Καταδύσεις)

Ηράκλειο: Κατά μήκος της ακτής του κόλπου του Φόδελε στο ακρωτήριο Χερσόνησος, βόρεια από τις Γούρνες, στο ακρωτήριο Δακόρι

Λασιότι: Κατά μήκος της ακτής σε απόσταση 500μ. ανατολικά από την Παναγιά

Ρέθυμνο: Κατά μήκος της ακτής Κοριάκου και στο δυτικό μέρος του Πάνορμου

Χανιά: Κατά μήκος της ακτής του κόλπου Μεγάλου Σφακού μέχρι τον κόλπο Αφράτων

Το **ορειβατικό σκι** στην Ελλάδα και στην **Κρήτη** είναι ένα κεφάλαιο το οποίο τώρα ετοιμάζεται να ανοίξει και έχει πολλά να μας πει. Πρόκειται για μια δραστηριότητα που βρίσκεται σε ανοδική πορεία παγκοσμίως, κερδίζοντας διαρκώς νέο κόσμο. Το τελευταίο το επιβεβαιώνουν οι πωλήσεις εξοπλισμού και το ενασχολούμενο κοινό, που αυξάνονται σταθερά με εντυπωσιακούς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια.

Η Κρήτη έχει 3 μεγάλους ορεινούς όγκους και μάλιστα με πλούσια χιονοκάλυψη που διαρκεί αρκετά (περισσότερο από πολλά άλλα μέρη της υπόλοιπης Ελλάδας). Σε ότι αφορά λοιπόν το ορειβατικό σκι, οι υποδομές υπάρχουν - όμορφα βουνά με χιόνι -, μένει λοιπόν να το αγκαλιάσουμε και να το προωθήσουμε. (www.incrediblecrete.gr)

Η Κρήτη έχει μια σημαντική θέση στην αγορά του αθλητικού τουρισμού και κατέχει τη δεύτερη θέση μετά την Αθήνα στις επιλογές των αθλητικών τουριστών.

Η περαιτέρω **ανταγωνιστικότητα** της Κρήτης στην αγορά του αθλητικού τουρισμού μπορεί να επιτευχθεί:

1. Με την υλοποίηση της καταγραφής των εγκαταστάσεων, των δυνατοτήτων και των γεγονότων.
2. Με οργανωμένη, συνεπή και συνεχή προβολή των δυνατοτήτων μας για τον αθλητικό τουρισμό και την οργάνωση σημαντικών αθλητικών γεγονότων.
(www.cretanews.com)

4.6 Πολιτιστικός Τουρισμός

Ως **πολιτιστικός τουρισμός** προσδιορίζεται η περιήγηση με κεντρικό κίνητρο την επίσκεψη των πολιτιστικών μνημείων και των πόρων πολιτιστικής κληρονομιάς ενός προορισμού, όπως αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικά μνημεία, θρησκευτικά μνημεία, το δομημένο περιβάλλον (οικιστικά σύνολα αρχιτεκτονικής αξίας, παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά κέντρα πόλεων, ιστορικοί φάροι κλπ) και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις (μουσικής, χορού, τέχνης, θεάτρου κλπ.).

Αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική μορφή τουρισμού, αφού το πολιτιστικό κίνητρο ήταν και παραμένει ένας από τους κυριότερους λόγους ταξιδιών για τους τουρίστες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο συνδυασμός του αρχαιολογικού πλούτου και του αρχαιοελληνικού πολιτισμού αποτελεί διαχρονικά έναν από τους κυριότερους πόλους προσέλκυσης τουριστών στην χώρα και ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων τουριστικών προορισμών. (www.altertourism.gr)

Σύμφωνα με το διεθνή οργανισμό προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς **UNESCO**, ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί το πιο γρήγορα αναπτυσσόμενο, σε παγκόσμια κλίμακα, προϊόν της τουριστικής βιομηχανίας.

Η Ελλάδα, σύμφωνα με τον παγκόσμιο εκπαιδευτικό, επιστημονικό και πολιτιστικό οργανισμό, UNESCO, βρίσκεται στην 11^η θέση σε αριθμό χαρακτηρισμένων τόπων πολιτιστικής κληρονομιάς παγκοσμίως.

Ο πολιτιστικός τουρισμός και ο τουρισμός πολιτιστικής κληρονομιάς σε άλλες χώρες αφορά στην επίσκεψη ιστορικών κτηρίων, μνημείων και μουσείων. Σε άλλες ίσως να σχετίζεται με τη φυσική ομορφιά ενός τόπου, τον οικοτουρισμό, την τέχνη, τη γαστρονομία και τη θρησκεία.

Η έρευνα της Mintel δείχνει πως ένας στους 4 Ευρωπαίους επιλέγει το ταξιδιωτικό προορισμό του, δίνοντας πολύ μεγάλη βάση και στην πολιτιστική κληρονομιά του. Μεγάλα είναι τα ποσοστά των διεθνών ταξιδιωτών και επισκεπτών προορισμών με ιδιαίτερα πολιτιστικά στοιχεία.

Οι συγκεκριμένοι ταξιδιώτες έχουν την ανάγκη να ζήσουν μία πιο «**τοπική, πολιτιστική και αυθεντική εμπειρία**», όταν ταξιδεύουν στο εξωτερικό και σε χώρες με πολιτιστικό χαρακτήρα, κάτι που θα επηρεάσει κατά πολύ την τουριστική βιομηχανία τα επόμενα χρόνια.

Έτσι, σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία ATLAS, στις πρώτες θέσεις των προτιμήσεων των τουριστών βρίσκονται τα μουσεία και τα μεγάλης ιστορικής σημασίας μνημεία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ταξιδιώτες ηλικίας 15-24 ετών δεν προτιμούν τον πολιτιστικό τουρισμό, καθώς ενδιαφέρονται περισσότερο για τη διασκέδαση που προσφέρει ο προορισμός.

Η γήρανση, όμως, του πληθυσμού ενισχύει ολοένα περισσότερο την τάση για πολιτιστικό τουρισμό και τουρισμό πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτό συμβαίνει, κυρίως γιατί οι μεγαλύτερης ηλικίας ταξιδιώτες, ηλικίας 54 ετών και άνω, προτιμούν σε μεγαλύτερο βαθμό πολιτιστικές εμπειρίες και προορισμούς που τις προσφέρουν. Ταυτόχρονα, και οι πιο μορφωμένοι ταξιδιώτες, ανεξαρτήτως ηλικίας, επιλέγουν σε μεγαλύτερο βαθμό προορισμούς για πολιτιστικό τουρισμό. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας των γνώσεων που έχουν αποκτήσει πάνω σε θέματα που αφορούν στα πολιτιστικά στοιχεία, στην κουλτούρα και στην κληρονομιά προορισμών με ιδιαίτερη πολιτιστική σημασία.

Η δαπάνη για τον πολιτιστικό τουρισμό από τους ταξιδιώτες που επιλέγουν τον συγκεκριμένο λόγο για την επίσκεψη ενός προορισμού, είναι συνήθως μεγαλύτερη από εκείνη του μέσου ταξιδιώτη που επιλέγει άλλους προορισμούς και διαφορετικό τρόπο τουρισμού.

Έτσι, οι ιδιαίτερα εξεζητημένες προτιμήσεις τους και η επιθυμία τους να βιώσουν τις πιο αυθεντικές εμπειρίες σε κάποιον προορισμό, απαιτούν μεγαλύτερες δαπάνες. Επίσης, τα λεγόμενα **city breaks** αποτελούν μία κυρίαρχη τάση στον τουρισμό σήμερα.

Η περαιτέρω διεύρυνση των αερομεταφορέων χαμηλού κόστους συνέβαλε στη δημιουργία επιλογών εναλλακτικού τουρισμού, που σχετίζονται με τον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά ενός προορισμού, όπως η γαστρονομία, ο αγροτουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο μουσικός τουρισμός, ο οικολογικός τουρισμός κ.ά.

Ο πολιτισμός και τα ιστορικά στοιχεία ενός τόπου βρίσκονται στον πυρήνα του τουριστικού προϊόντος κάθε προορισμού, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη μετέπειτα διαφοροποίηση του brand του προορισμού. (www.touristiki-agera.gr)

Στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού εντάσσονται και οι ειδικές μορφές :

4.6.1 Εκπαιδευτικός Τουρισμός

Ο εκπαιδευτικός Τουρισμός περιλαμβάνει τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- Διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για φοιτητές πανεπιστημίων και κολεγίων.
- Προγράμματα εκπαιδευτικού και πολιτιστικού περιεχομένου για εκδρομές σχολείων και πανεπιστημίων από την Ελλάδα και το εξωτερικό.
- Προγράμματα εκπαίδευσης και γνωριμίας της Ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Προγράμματα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας.

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός θεωρείται μία από τις σημαντικότερες αναπτυσσόμενες τουριστικές αγορές και μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη σε μια περιοχή με πλούσια πολιτιστικά στοιχεία, τα οποία αποτελούν πόλο έλξης για **εκπαιδευτικό / μαθητικό τουρισμό**, προερχόμενο τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό. (www.altertourism.gr)

Ο **αρχαιολογικός** και ο **εκπαιδευτικός** τουρισμός παρουσιάζουν ξεχωριστό ενδιαφέρον στη **Κρήτη**. Ο πρώτος σχετίζεται με την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων, καθώς και με την οργάνωση δικτύου περιπάτων αρχαιολογικών περιοχών, ενώ ο δεύτερος με την επίσκεψη και εκπαίδευση σχολείων κάθε βαθμίδα και ειδικών ομάδων επισκεπτών, σε αρχαιολογικούς χώρους, πολιτισμικά μνημεία, οικοσυστήματα κτλ.

Όσο κι αν γίνεται συχνά λόγος για τη συρρίκνωση του αρχαιολογικού τουρισμού, στην πραγματικότητα ο τομέας αυτός αρχίζει μόλις να αναπτύσσεται, και μάλιστα με ραγδαίους ρυθμούς, τα τελευταία χρόνια, με τη διεθνή προβολή της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, πριν και κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, να φέρει σημαντικό μερίδιο.

Ο **αρχαιολογικός τουρισμός** στη **Κρήτη** αναδεικνύει την πλούσια πολιτιστική παράδοση της περιοχής. (www.cretetaxitransfers.gr)

4.6.2 Γαστρονομικός Τουρισμός

Όταν μιλάμε για γαστρονομικό τουρισμό αναφερόμαστε ουσιαστικά σε μια υποκατηγορία του πολιτιστικού τουρισμού (η γαστρονομία θεωρείται πολιτιστική έκφραση) στην οποία οι ταξιδιώτες επιδιώκουν να βιώσουν μοναδικές γαστρονομικές εμπειρίες, και αποτελεί μια απ' τις μεγαλύτερες τάσεις στον χώρο του τουρισμού παγκοσμίως. Παραδείγματα υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού είναι:

- η διοργάνωση σεμιναρίων Κρητικής Κουζίνας, εκδηλώσεων γευσιγνωσίας και οινογνωσίας,
- η ξενάγηση και γνωριμία με παραδοσιακά προϊόντα και τις μεθόδους παρασκευής τους,
- μαγειρικές επιδείξεις κ.α.

Με τον πλούτο που έχει η Κρήτη, τόσο σε γαστρονομικό πολιτισμό όσο και στην ποιότητα και αυθεντικότητα των τοπικών προϊόντων, είναι προφανής η ευκαιρία που υπάρχει για την ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού στο νησί και την καθιέρωσή του ως **Γαστρονομικό Προορισμό**.

Ο γαστρονομικός τουρισμός – υποκατηγορία του οποίου αποτελεί και ο **οινικός τουρισμός** – αποτελεί το «κανάλι» μέσα απ' το οποίο θα διοχετεύσουμε τα τοπικά προϊόντα και θα προβάλλουμε τον διατροφικό πολιτισμό και την γαστρονομία μας. Αποτελεί το «πάντρεμα» των ποιοτικών τοπικών προϊόντων με το τουριστικό προϊόν στο οποίο στηρίζεται ένα τόσο μεγάλο κομμάτι της Κρητικής οικονομίας και θα μας δώσει πραγματικές προοπτικές για την ανάπτυξη δράσεων που θα εμπλουτίσουν το ήδη υπάρχον τουριστικό προϊόν, θα οδηγήσουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, και θα δημιουργήσουν ζήτηση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρονται μόνο στο νησί μας – ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα δηλαδή.

Για να μπορέσει όμως να αναπτυχθεί ο γαστρονομικός τουρισμός στην Κρήτη θα χρειαστεί, πέρα απ' την προβολή, και η ανάπτυξη και προσφορά εξειδικευμένων και ποιοτικών υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού από τους ντόπιους επιχειρηματίες. Να σημειωθεί εδώ ότι, οι προοπτικές για την ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού στην Κρήτη ενισχύονται πάρα πολύ από την ύπαρξη πρωτοβουλιών στον χώρο του κρασιού όπως το Δίκτυο Οινοποιών Κρήτης και το Δίκτυο Οινοπαραγωγών Χανίων και Ρεθύμνου, καθώς και φορέων όπως η Ένωση Αγροτουρισμού Κρήτης και ο Παγκρήτιος Σύνδεσμος Εναλλακτικού Τουρισμού – φορείς οι οποίοι εξασφαλίζουν την δικτύωση των επιχειρηματιών του κλάδου τους, διευκολύνουν την συνεργασία με τρίτους και έχουν την δυνατότητα να καθιερώσουν κάποια standard ποιότητας στον κλάδο τους, να τον αναβαθμίσουν και να τον συντονίσουν.

Στα πλαίσια της προώθησης της Κρήτης ως γαστρονομικό προορισμό, το Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας κατάθεσε πρόταση για την χρηματοδότηση διακρατικών δράσεων με την Κύπρο για την προβολή της τοπικής γαστρονομίας και οινικής παράδοσης και την ανάπτυξη των αντίστοιχων τουριστικών υπηρεσιών. Η πρόταση αυτή συμπεριλαμβάνει την δημιουργία ενός Κέντρου Κρητικής Γαστρονομίας, ενός εκπαιδευτικού toolkit με εγχειρίδια και υποστηρικτικό υλικό για την ανάπτυξη υπηρεσιών γαστρονομικού τουρισμού από τους ντόπιους επιχειρηματίες, δράσεις κατάρτισης και έκδοση εξειδικευμένων εντύπων. (www.cretan-nutrition.gr)

4.7 Οικοτουρισμός

Οικοτουρισμός είναι η αειφόρος μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται σε οικολογικά ιδιαίτερες περιοχές, είναι ήπιας μορφής, δεν υπερβαίνει την φέρουσα ικανότητα της περιοχής, προωθεί την προστασία και διαχείριση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος - σύμφωνα με νομικά ή άλλου τύπου αποτελεσματικά μέτρα - διατηρεί τη συνοχή του κοινωνικού ιστού, ενώ επικεντρώνεται στην ενδυνάμωση της προσωπικής εμπειρίας και μάθησης του επισκέπτη για το φυσικό περιβάλλον

Αειφόρος είναι ο τουρισμός που αναπτύσσεται και διατηρείται σε μια περιοχή με τέτοιο τρόπο και σε τέτοια κλίμακα που παραμένει βιώσιμος για απροσδιόριστη περίοδο και δεν υποβαθμίζει ή μεταβάλλει το περιβάλλον (ανθρώπινο και φυσικό) στο οποίο υφίσταται, σε βαθμό που δεν εμποδίζει την επιτυχή ανάπτυξη και ευημερία άλλων δραστηριοτήτων.

Ο μέγιστος δυνατός αριθμός ατόμων που μπορεί να φιλοξενήσει ταυτόχρονα ένας τουριστικός προορισμός, χωρίς να προκαλείται καταστροφή του φυσικού, οικονομικού, κοινωνικό-οικονομικού περιβάλλοντος, αλλά και μια μη αποδεκτή μείωση στην ποιότητα της ικανοποίησης των επισκεπτών

Είναι αποδεκτό ότι ο οικοτουρισμός είναι ακόμη μία περιορισμένη δραστηριότητα με μεγάλες όμως προοπτικές, καθώς απευθύνεται σε μία ταχέως αναπτυσσόμενη, εξειδικευμένη αγορά υψηλών απαιτήσεων για ποιοτικά προϊόντα και υπηρεσίες, διατεθειμένη και ικανή να δαπανήσει υψηλά ποσά.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO) και τη Διεθνή Ένωση Οικοτουρισμού (The International Ecotourism Society - TIES), η επιχείρηση που προβάλλει οικοτουριστικό προϊόν, θα πρέπει να τηρεί τις ακόλουθες **9 προϋποθέσεις**:

4.7.1 Προϋποθέσεις οικοτουριστικού προϊόντος

- 1) Να οργανώνει ταξίδια αναψυχής, ξενάγησης και ψυχαγωγίας σε τόπους φυσικού κάλλους.
- 2) Να παίρνει μέρος στην προστασία μη ανανεώσιμων πόρων και άλλων πηγών του περιβάλλοντος.
- 3) Να παρέχει περιβαλλοντική γνώση και ευαισθητοποίηση.
- 4) Να προσφέρει άμεσα χαρακτηριστικά προτερήματα για την συντήρηση παραδοσιακών τόπων και άλλων περιοχών.
- 5) Να προσφέρει χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα για την ενδυνάμωση των τοπικών πληθυσμών
- 6) Να σέβεται την τοπική κουλτούρα.
- 7) Να στηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- 8) Να συνεισφέρει στην εκπαίδευση και γνωριμία του επισκέπτη με έθιμα και λοιπές τοπικές συνήθειες.
- 9) Να προωθεί τη φιλοσοφία για «επιστροφή στη φύση» και τα μοναδικά φυσικά χαρακτηριστικά της.

4.7.2 Οι βασικές απαιτήσεις του οικοτουρισμού

Σεβασμός στους περιορισμούς του τύπου προορισμού

Οικοτουρισμός σημαίνει προστατεύω και όχι επηρεάζω ή καταστρέφω. Η φέρουσα ικανότητα, με οικολογικούς ή κοινωνικό-πολιτιστικούς όρους, της κάθε περιοχής, πρέπει να γίνεται σεβαστή και να μη μεταβάλλεται.

Υποστήριξη στην τοπική οικονομία

Οικοτουρισμός σημαίνει στήριξη των τοπικών κοινωνιών δίνοντας προτεραιότητα στη χρήση τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών. Άρα κάθε ταξίδι πρέπει να συμβάλει με τον καλύτερο τρόπο στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας (π.χ. διανυκτερεύσεις σε τοπικά καταλύματα, πρόσληψη ντόπιων οδηγών και αγορά ντόπιων προϊόντων και υπηρεσιών). Επιπρόσθετα, στον οικοτουρισμό οι επισκέπτες μπορεί να συμμετέχουν σε δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος, συμβάλλοντας έτσι στην προστασία των οικοσυστημάτων.

Περιβαλλοντικά αειφόρος διαχείριση όλων των δραστηριοτήτων της επιχείρησης

Όσοι δραστηριοποιούνται στον τομέα του οικοτουρισμού π.χ. τα τουριστικά γραφεία και οι επιχειρήσεις που προσφέρουν οικοτουριστικές δραστηριότητες θα πρέπει να είναι πρωτοπόροι στην περιβαλλοντική προστασία (διαχείριση αποβλήτων, μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, χρήση και προώθηση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, κ.λπ), θα πρέπει να ενθαρρύνουν τη χρήση μαζικών μέσων μεταφοράς ή ποδηλάτου, τη διανυκτέρευση σε φιλικά στο περιβάλλον καταλύματα και να διασφαλίζουν κατά το δυνατόν την ορθή διαχείριση των απορριμμάτων.

Ενεργός συμμετοχή στην προστασία του περιβάλλοντος

Ο οικοτουρισμός προασπίζεται τη βιοποικιλότητα και τη μοναδικότητα της φύσης στον προορισμό, από τις “παρθένες περιοχές” μέχρι τα αγροκτήματα. Αυτό σημαίνει, άμεσα ή έμμεσα, με οικονομικά μέσα ή με πράξεις, ότι υποστηρίζει την προστασία της φύσης σε κάθε της μορφή. Επιπλέον, ο οικοτουρισμός αποτελεί πρόταση εναλλακτικής ανάπτυξης σε προστατευόμενες περιοχές (π.χ. Εθνικά Πάρκα, περιοχές Natura 2000)

Προώθηση της χαράς της εξερεύνησης, της γνώσης και του σεβασμού

Ο οικοτουρισμός υπαινίσσεται μια δόση περιέργειας και διάθεσης εξερεύνησης αλλά και σεβασμό. Οδηγοί με επαγγελματική επάρκεια και γνώσεις, ενδεδειγμένη εισαγωγική παρουσίαση των χαρακτηριστικών της περιοχής, και μικρές αλλά χρήσιμες και ακριβείς συμβουλές προς τον ταξιδιώτη, είναι οπωσδήποτε σημαντικές συνιστώσες. Η ευαισθητοποίηση για την οικολογική μοναδικότητα κάθε περιοχής διασφαλίζει την προστασία της μέσω και των ίδιων των επισκεπτών της.

Ποιότητα και ασφάλεια από την αρχή ως το τέλος

Ο οικοτουρισμός είναι ποιοτικός τουρισμός. Ο πελάτης πρέπει να είναι σίγουρος ότι ο πιστοποιημένος οργανισμός τηρεί υψηλές προδιαγραφές από την αρχή ως το τέλος. Κάθε πιστοποιημένη επιχείρηση χαρακτηρίζεται απ επιχειρηματική σοβαρότητα, υπεύθυνο και έντιμο μάρκετινγκ, πλήρη γνώση και εφαρμογή του σχετικού νομικού Πλαισίου (σημείωση: στην Ελλάδα δεν υπάρχει ακόμη συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο).

4.7.3 Το προφίλ του οικοτουρίστα

Ο οικοτουρίστας είναι συνήθως:

- πολυταξιδεμένος
- με ιδιαίτερες ανησυχίες
- αποφεύγει τα οργανωμένα πακέτα τουρισμού και επιδιώκει διακοπές με περισσότερο νόημα
- ενημερώνεται από πριν για να γνωρίσει καλά την περιοχή την οποίαν θα επισκεφτεί
- συνήθως ανήκει σε περιβαλλοντική οργάνωση ή άλλη κοινωνική ομάδα
- συνήθως ταξιδεύει μεγάλα διαστήματα και είναι διατεθειμένος να πληρώσει περισσότερο για τις διακοπές

Ο οικοτουρίστας διαφοροποιείται ως προς το συμβατικό τουρίστα στο ότι προτιμά ήσυχα μέρη με λίγο κόσμο, απλά ξενοδοχεία με βασικές ανέσεις, απομακρυσμένες και φυσικές περιοχές, του αρέσει να μαθαίνει για τη φύση και τις τοπικές κοινωνίες, να αθλείται και ενδιαφέρεται για τα κοινωνικά οφέλη που έχει η παρουσία του σε μια περιοχή. (www.greenbanking.gr)

Σ' ορισμένες χώρες της Ευρώπης υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις του οικοτουρισμού που συναρτώνται με προσπάθειες που έγιναν την τελευταία δεκαετία και επικεντρώνονται:

- Στην αναβάθμιση του αναπτυξιακού μοντέλου μαζικού τουρισμού και στην προώθηση πολιτικών αειφορικής ανάπτυξης (κυρίως σε μεσογειακές χώρες)
- Σ' ορισμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως αγροτουρισμού.

Αλλά και η Ελλάδα παρουσιάζει ευκαιρίες για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού και εντοπίζονται:

- Στον πλούτο και ποικιλία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων
- Στη στήριξη από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο προστατευομένων περιοχών
- Στα προσφερόμενα από τον κρατικό τομέα οικονομικά κίνητρα / κονδύλια, εθνικά και κοινοτικά
- Στην αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού
- Στη συσσώρευση σχετικών με τον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό εμπειριών. (www.chania-info.gr)

Ο οικοτουρισμός συμπληρώνεται από ορισμένες άλλες μορφές τουρισμού όπως ο επιστημονικός τουρισμός, ο περιηγητικός/ πεζοπορικός τουρισμός και ο τουρισμός υπαίθριων δραστηριοτήτων (τουρισμός περιπέτειας) που δεν συμβάλουν εξ ορισμού απαραίτητα στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά περιλαμβάνουν όλες εκείνες τις δραστηριότητες που διοργανώνονται στο φυσικό περιβάλλον και εν μέρει έχουν έντονο το στοιχείο της περιπέτειας. (www.altertourism.gr)

4.7.4 Οικοτουρισμός και Κρήτη

Το **γεωμορφολογικό ανάγλυφο της Κρήτης** την καθιστά παράδεισο για το λάτρη της φύσης και του εναλλακτικού τουρισμού. Στο μεγαλύτερο μέρος της ορεινής, η Κρήτη προσφέρεται για ορειβασία, αναρρίχηση, αλλά και πεζοπορία.

Η Κρήτη έχει σχεδόν τόσα είδη και υποείδη φυτών (περίπου 1.750), όσα σχεδόν και ολόκληρη η Αγγλία (1.450), αν και η Κρήτη είναι 35 φορές μικρότερη. Ο πλούτος, όμως, αυτός δεν αποτυπώνεται μόνο στο συνολικό αριθμό, αλλά και στο ποσοστό του ενδημισμού, στον αριθμό δηλαδή των ειδών που φυτρώνουν μόνο στην Κρήτη και πουθενά αλλού στον κόσμο. Στην Κρήτη, ο αριθμός αυτός είναι περίπου 160 είδη και υποείδη, δηλαδή **το 9% των ειδών χλωρίδας είναι μοναδικά.**

Τα πλέον χαρακτηριστικά είδη της χλωρίδας του νησιού είναι τα αρωματικά φυτά, που λόγω των αιθέριων ελαίων που εμπεριέχουν, χρησιμοποιούνται ως συστατικά στη μαγειρική, στην παρασκευή αφεψημάτων αλλά και ως θεραπευτικά. Το **θυμάρι** (*Corridothymus capitatus*), το **φασκόμηλο** (*Salvia fuficosa*), η **μαλοτήρα** (*Sideritis syriaca spp. syriaca*), η **αγριομαντζουράνα** (*Origanum microphyllum*), το **δίκταμο** (*Origanum dictamnus*) είναι ορισμένα μόνο από αυτά που μπορεί να συναντήσει και, κυρίως, να μυρίσει, κανείς στο νησί.

Το **γεωπάρκο Ψηλορείτη στην Κρήτη** αποτελεί περιοχή ενταγμένη στο δίκτυο Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων.

Κηρυγμένα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, τα οποία αφορούν είδη της κρητικής χλωρίδας και είναι:

- **Ο Δρυς Κορφών**

Βρίσκεται κοντά στο χωριό Κορφές της επαρχίας Μαλεβιζίου του Ηρακλείου. Πρόκειται για αιωνόβιο δρυ με ιδιαίζουσα βοτανική αξία που συνδέεται με ιστορικά γεγονότα της περιοχής.

- **Το κρητικό Κεφαλάνθηρο, Καμάρες**

Βρίσκεται στη θέση «Μάνα νερού» σε υψόμετρο 1.400 μέτρων κοντά στα χωριά Καμάρες και Βορίζα του Ηρακλείου.

Η προστατευόμενη περιοχή είναι ο βιότοπος του σπάνιου και απειλούμενου είδους ορχιδέας, που ονομάζεται κρητικό Κεφαλάνθηρο. Είναι ένα από τα πέντε είδη αυτού του γένους που φύονται στην Ελλάδα και είναι ενδημικό στην οροσειρά της Ίδης στην Κρήτη.

Ο κατάλογος της **κρητικής πανίδας** περιλαμβάνει αρκετές χιλιάδες είδη. Έχει υπολογιστεί ότι τα ενδημικά είδη πανίδας είναι περίπου 1.000, τα περισσότερα από αυτά είναι ασπόνδυλα, δηλαδή αράχνες, έντομα, διπλόποδα, ισόποδα, που σε κάποιες περιπτώσεις έχουν και πολύ μεγάλο ενδημισμό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι αράχνες που έχουν πάνω από 40% ενδημισμό στο νησί, δηλαδή περίπου τα μισά είδη αραχνών που υπάρχουν στην Κρήτη υπάρχουν μόνο εδώ και πουθενά αλλού στον κόσμο.

Διαθέτει αναρίθμητα **σπήλαια** και **φαράγγια**. Οι **παραλίες** αλλά και ο **υπέροχος βυθός** των θαλασσών του νησιού είναι ένας καινούριος κόσμος για όσους λατρεύουν το υγρό στοιχείο και τις καταδύσεις. (www.incrediblecrete.gr)

Κεφάλαιο 5

Αγροτουρισμός

5.1 Ορισμός του αγροτουρισμού

Έχουν χρησιμοποιηθεί πολλοί όροι για τη μεταφορά της ιδέας του αγροτουρισμού. Τέτοιοι όροι είναι: αγροτικός τουρισμός, αγροτουρισμός, τουρισμός σε φάρμα, διακοπές σε φάρμα, οίνο-τουρισμός και αγροψυχαγωγία. Γενικά αυτοί οι ορισμοί αναφέρονται σε μικρής κλίμακας αγροτικές επιχειρήσεις και κοινοτικά δρώμενα, που προβάλλουν τις δραστηριότητες και την παράγωγη των αγροτικών οικογενειών, καθώς και την κληρονομιά των αγροτικών περιοχών στους ταξιδιώτες.

Ο αγροτουρισμός λοιπόν ορίζεται, ως τουριστικές δραστηριότητες που διεκπεραιώνονται σε μη αστικές περιοχές, από άτομα που εργάζονται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής. Στην Ελλάδα ο όρος 'αγροτουρισμός' συνήθως χρησιμοποιείται για τον τουρισμό σε φάρμες, αλλά επεκτείνεται και σχεδόν σε όλες της δραστηριότητες στην εξοχή όταν χρειάζεται. Έτσι, ο πράσινος τουρισμός, ο γαστρονομικός τουρισμός, η ιππασία, το κυνήγι, κ.α. μπορούν να θεωρηθούν ως υποκατηγορίες του αγροτουρισμού.

Σύμφωνα με τον επίσημο ιστό-τοπο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, ο 'αγροτουρισμός' περιλαμβάνει διάφορες τουριστικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας, οικογενειακής ή συντεχνιακής προέλευσης, που αναπτύσσονται σε αγροτικές περιοχές από άτομα που απασχολούνται στο τομέα της γεωργίας. Οι στόχοι των αγροτουριστικών προγραμμάτων, όπως αυτοί ορίζονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης είναι οι εξής:

- Διαφοροποίηση των αγροτικών δραστηριοτήτων.
- Νέα και μη αγροτικά εισοδήματα για τους αγρότες.
- Ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές.
- Αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου και των εργασιακών συνθηκών των αγροτικών περιοχών.
- Πρόληψη της πληθυσμιακής εγκατάλειψης της υπαίθρου.
- Προώθηση και υποστήριξη του κοινωνικού και οικονομικού ρόλου των γυναικών της υπαίθρου.
- Προστασία του περιβάλλοντος.
- Διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς.
- Εκμετάλλευση της κτηριακής κληρονομιάς.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η σύνδεση του αγροτουρισμού με το 'ειδύλλιο της φύσης' και άλλες ρομαντικές αναφορές της αγροτικής ζωής σε επίσημες πηγές.

Σύμφωνα πάλι με τον ιστό-τοπο του ΥΑΑ, ο αγροτουρισμός είναι ένα είδος τουρισμού που παρέχει στους επισκέπτες την ευκαιρία να απολαύσουν τις διακοπές τους σε ένα ήσυχο μέρος, κοντά στη φύση και στους απλούς χωρικούς που είναι ακόμη δεμένοι με τη γη και τις τοπικές παραδόσεις. Οι επισκέπτες μπορούν να μάθουν τα έθιμα και τις παραδόσεις των Ελληνικών αγροτικών περιοχών, αλλά κυρίως μπορούν να απολαύσουν την θερμή, ανθρώπινη φιλοξενία και των κατοίκων της υπαίθρου.

5.2 Ιστορική αναδρομή του αγροτουρισμού στην Ελλάδα

Ο αγροτουρισμός στην μεσόγειο είναι ένα πολύ νέο φαινόμενο σε σχέση με την Βόρεια Ευρώπη. Σε χώρες όπως τη Βρετανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, τη Αυστρία, την Ελβετία, τις Σκανδιναβικές χώρες, την Ολλανδία και το Βέλγιο, ο αγροτουρισμός έχει μακρά ιστορία, καθώς η βιομηχανική επανάσταση και η άνοδος των αστικών κοινωνιών απομάκρυναν τους κατοίκους των πόλεων από τη γεωργία το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, και δημιούργησαν τον αγροτουρισμό, ως μία προσωρινή 'επιστροφή' στη φύση στις εορτές και στις διακοπές.

Ακόμα και σε ορεινές χώρες με χαμηλή αγροτική παραγωγή, οι αγρότες παίρνουν μέρος σε τέτοιες δραστηριότητες αντιθέσει με τις Βόρειες χώρες, στα Μεσογειακές Ευρωπαϊκές χώρες, η έξοδος από τη γεωργία καθυστέρησε πάρα πολύ, με αποτέλεσμα τα δεσμά μεταξύ πόλεων και εξοχής, έως προσφάτως, να παραμένουν ισχυρά. Ο αγροτουρισμός σε αυτές τις χώρες είναι πολύ περισσότερο συνδεδεμένος με το συμβατικό μαζικό τουρισμό που αναπτύχθηκε μετά το 1950 παρά με τον την γεωργία.

Ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα έχει σχετικά μικρή ιστορία. Τις ρίζες του μπορούμε να αναζητήσουμε στις διάφορες μορφές αποκεντρώσεως που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια των εορταστικών ημερών (Χριστούγεννα, Πάσχα, ημέρες τοπικών αγίων) και τα σαββατοκύριακα, όταν δηλαδή οι κάτοικοι των πόλεων επισκέπτονται τα χωριά. Αυτές οι προσωρινά αποκεντρωτικές δραστηριότητες ονομάστηκαν 'αγροτουρισμός' μετά το 1980 και συνέπεσαν με δύο σημαντικές εξελίξεις:

- Την είσοδο της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981, την οποία ακολούθησαν μία σειρά από προγράμματα και πρωτοβουλίες, με σκοπό την τοπική και αγροτική ανάπτυξη.
- Την αυξανόμενη έμφαση σε θέματα ισότητας των δύο φύλων και του βιοτικού επιπέδου των αγροτικών πληθυσμών, ιδιαίτερα σε ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές.

Η ισότητα των φύλων και ο αγροτουρισμός αλληλοσυνδέονται σε διάφορες βιοτεχνίες γυναικών της επαρχίας, όπως οι βιοτεχνίες γυναικών που παράγουν τοπικά προϊόντα και παρέχουν υπηρεσίες εστίασης. Αυτή η εξέλιξη υποστηρίχτηκε τεχνικά και οικονομικά από διάφορα δημόσια και ιδιωτικά πρακτορεία όπως η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, το Ελληνικό Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, η Πανελλήνια Ένωση Αγροτικών Βιοτεχνιών, και ο Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού.

Σήμερα τέτοιες βιοτεχνίες συνεχίζουν να παράγουν τοπικά προϊόντα όπως γλυκά, μαρμελάδες, πίτες, ελαφριά ποτά, μακαρόνια κ.α.

Το πρόγραμμα 'Αγρότες και Αγροτουρισμός' ήταν άλλο ένα πρόγραμμα που έλαβε χώρα στα μέσα της δεκαετίας του 80 ως ένα είδος τουρισμού για τις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές. (www.altertourism.gr)

5.3 Μορφές Αγροτουρισμού

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δυο κατηγορίες:

5.3.1 Αμιγής αγροτουρισμός, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές – ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζωμα, σποροκηπευτική, μελισσοκομία, κτλ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, όπως αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κνήγι, ιππασία, κτλ.).

Κύριες μορφές του :

- Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.
- Αγροτουρισμός σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα.
- Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τσιμεντένιων αστικών κέντρων.
- Αγροτουρισμός κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους οι οποίες εκτός από φυσικό κάλλος, αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.
- Αγροτουρισμός σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

5.3.2 Σύνθετος αγροτουρισμός, όπου οι τουρίστες, πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν επίσης και κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού.

Κύριες μορφές του :

- Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης.

- Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.

- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.

- Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά.

- Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος.

- Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία

- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.

Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

(www.agrotourismos.wordpress.com)

5.4 Στόχοι του αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δύο παράλληλους στόχους:

Να δώσει τη δυνατότητα στον τουρίστα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποι της

Να ενισχύσει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και την τροφοδοσία των επισκεπτών, των καταλυμάτων, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Κάτω από αυτήν την οπτική γωνία ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης που στοχεύει:

- Στο συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων της παραγωγής μιας χώρας (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς).
- Στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξη του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής.
- Στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.
- Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.
- Στη διασφάλιση και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, έχοντας συγχρόνως θετική επίδραση στη συγκράτηση των πληθυσμών στον τόπο κατοικίας. Παράλληλα με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας επιβιώνουν συχνά επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν και τέτοια στη χώρα μας θεωρούνται αυτά που σχετίζονται με χειρονακτικές τέχνες, όπως η ξυλογλυπτική, η αργυροχρυσοχοΐα, η κεραμική, η υφαντική.
- Στη βελτίωση και διάθεση των τοπικών και γεωργικών προϊόντων καθώς και στη γνωριμία τους με το κοινό.
- Στη διατήρηση, την προβολή και την αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
- Γνωριμία με τη φύση και ψυχολογική ικανοποίηση και ανάταση του τουρίστα από την επαφή του με αυτή.
- Στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που μέχρι σήμερα παρέμεναν αναξιοποίητες, ενώ στη πραγματικότητα διαθέτουν δυναμική ανάπτυξης. (www.agrotourismos.wordpress.com)

5.5 Το προφίλ του αγροτουρίστα

Οι αγροτουρίστες αναζητούν ξεκούραση, χαλάρωση σε ένα ήρεμο περιβάλλον, σε μια προσπάθεια να αποκοπούν προσωρινά από την αστική τους καθημερινότητα.

Επιζητούν την επαφή με την φύση, προκειμένου να γνωρίσουν τόσο την αγροτική ζωή όσο και τους αγρότες, τους ντόπιους που θα τους μνήσουν σε ένα διαφορετικό και άγνωστο για πολλούς από αυτούς τρόπο ζωής. Θέλουν να απολαύσουν την αυθεντικότητα της επαρχιακής ζωής, την ανεπιτήδευτη φιλοξενία, την καθαρότητα του τοπίου και την καθαριότητα του περιβάλλοντος, τα παραδοσιακά σπιτικά εδέσματα, να γίνουν κοινωνοί σε μια ζωή που έχει να τους πει πολλά για το κοντινό παρελθόν.

Οι τουρίστες αυτοί θεωρούνται πολυταξιδεμένοι και έμπειροι. Είναι άτομα που έχουν ήδη γευθεί τους τουριστικούς προορισμούς με τη μορφή του μαζικού τουρισμού και κορεσμένοι από το συγκεκριμένο πρότυπο, αναζητούν στον προορισμό μια νέα διάσταση, εντρυφώντας στην πολιτιστική και φυσιολατρική του υπόσταση αλλά και στην δυνατότητα για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία.

Οι αγροτουρίστες ανήκουν σε ένα ευρύ ηλικιακό φάσμα. Σε χώρες της Ευρώπης που ο αγροτουρισμός έχει παράδοση δεκαετιών, αποτελεί έναν τρόπο ζωής ο οποίος απευθύνεται σε όλη την οικογένεια και διεκδικεί το ήμισυ των ετήσιων οικογενειακών διακοπών. Τα νεότερα άτομα είναι αυτά που προτιμούν να συνδυάζουν το πακέτο αγροτουρισμού με «σπορ περιπέτειας», ενώ οι μεγαλύτεροι με

πιο ήπιες δραστηριότητες, με περιηγήσεις πολιτιστικού, θρησκευτικού, λαογραφικού κλπ. περιεχομένου.

Από τα σπουδαιότερα όμως χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα άτομα που επιλέγουν τον αγροτουρισμό είναι το υψηλά οικονομικό αλλά και μορφωτικό τους επίπεδο. Τα άτομα αυτά θεωρούνται ότι έχουν αυξημένη οικολογική συνείδηση, πολυποίκιλα ενδιαφέροντα, διάθεση για μόρφωση και πολιτιστική προσέγγιση. Δεν παρασύρονται από τον μιμητισμό και τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας, είναι εκλεπτυσμένοι και με υψηλές απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και το επίπεδο των υπηρεσιών που τους παρέχονται. Σε όλο τον κόσμο ο αγροτουρίστας θεωρείται ποιοτικός, υψηλών προδιαγραφών και σημαντικής αγοραστικής δύναμης. Ξέρει ακριβώς τι ζητάει και δεν αρκείται σε καταστάσεις που δεν τον ικανοποιούν. (www.archive.in.gr)

5.6 Πλεονεκτήματα αγροτουρισμού

Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ο αγροτουρισμός στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών, συνοψίζονται στα εξής:

- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και κατά συνέπεια συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Το πλεονέκτημα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντική πληθυσμιακή μείωση και δημογραφική γήρανση. Η δημιουργία των θέσεων αυτών εργασίας είναι καθοριστική για τις ευαίσθητες, από άποψη εργασίας, κοινωνικές ομάδες των νέων και των γυναικών.
- Η δημιουργία υποδομών ήπιας κλίμακας, οι οποίες εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον και συμβάλλουν στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των μόνιμων κατοίκων.
- Η προώθηση των γεωργικών παραδοσιακών προϊόντων στην αγορά και η αύξηση των εσόδων των ατόμων που ασχολούνται με το γεωργικό τομέα
- Ο αγροτουρισμός αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της δυνατότητας συνδυασμού της περιφερειακής ανάπτυξης και της προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι μια τουριστική δραστηριότητα που δεν δρα ανταγωνιστικά προς τους φυσικούς πόρους. Αντίθετα, συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των επισκεπτών στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Ο αγροτουρισμός, ως δραστηριότητα, αναπτύσσεται όλες τις εποχές του χρόνου, αμβλύνοντας έτσι το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας, που ως γνωστόν, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του ελληνικού τουρισμού.

5.7 Οι δυσμενείς επιπτώσεις του αγροτουρισμού

Όταν η ανάπτυξη του αγροτουρισμού δεν είναι συμβατή με τις αρχές της αειφόρου διαχείρισης, έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Στην περίπτωση αυτή, οι επιπτώσεις αναφέρονται:

- Στην άναρχη και υπέρμετρη ανάπτυξή του σε βάρος της φέρουσας ικανότητας της περιοχής, που προκαλεί υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος των περιοχών.
- Στον κίνδυνο ανάπτυξης του τουρισμού στις αγροτικές περιοχές εις βάρος της αγροτικής ζωής. Στην πράξη έχει παρατηρηθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις εγκαταλείπονται οι αγροτικές εργασίες προς χάριν ενός μεγαλύτερου βραχυχρόνιου τουριστικού κέρδους.

- Στην αλλοίωση του πολιτισμικού χαρακτήρα των αγροτικών περιοχών στις περιπτώσεις που ο αγροτουρισμός ακολουθήσει τα γνωστά αναπτυξιακά τουριστικά "πρότυπα" των περασμένων δεκαετιών. (www.greek-agrotourism.blogspot.gr)

5.8 Οι κατηγορίες των επιχειρήσεων που εντάσσονται στον αγροτουρισμό:

- Αγροτουριστικά καταλύματα
- Πρατήρια / Εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων
- Αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής
- Τουριστικά γραφεία που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Αγροκτήματα
- Επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων
- Εργαστήρια λαϊκής τέχνης (www.rethimno.gr)

5.9 Ο Αγροτουρισμός στην Κρήτη

Οι αγροτικές δραστηριότητες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτισμού, της ιστορίας του τόπου και των ανθρώπων του.

Η οικονομία του νησιού βασίστηκε, μέσα στους αιώνες, στις εύφορες πεδινές και ημιορεινές του εκτάσεις, όπου καλλιεργούνται μέχρι σήμερα αιωνόβιες ελιές, αμπέλια, εσπεριδοειδή, λαχανικά και φρούτα και διαβιούν υγιείς ζωικοί πληθυσμοί.

Οι Κρητικοί καλλιεργούν τη γη σε κάθε πρόσφορο σημείο του νησιού. Από τις εύφορες κοιλάδες και τα οροπέδια του νησιού μέχρι τις ακτές και στις άκρες των βράχων, τα προϊόντα της κρητικής γης παράγονται με αγάπη ενώ ο ήλιος τους δίνει ξεχωριστή και ασύγκριτη γεύση.

Στο ελαιόλαδο, το κρασί, τα σταφύλια, το μέλι και τα εσπεριδοειδή προστέθηκαν τα κηπευτικά, οι μπανάνες, το αβοκάντο, η αλόη και άλλα "εξωτικά" φρούτα που κοσμούν το καθημερινό ή γιορτινό τραπέζι.

Το εύκρατο κλίμα του νησιού επιτρέπει την παραγωγή φυτικών και ζωικών τροφίμων ιδιαίτερης διατροφικής αξίας για τον ανθρώπινο οργανισμό, συμβάλλοντας στη διάσημη κρητική διατροφή.

Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία, εκτρέφοντας μεγάλους αριθμούς αιγοπροβάτων ελεύθερης βοσκής. Αρκετά τυροκομεία παράγουν παραδοσιακά τυροκομικά προϊόντα σε ολόκληρο το νησί.

Η Κρήτη έχει αναπτύξει σε μεγάλο βαθμό τον αγροτουρισμό και ο αριθμός των παραδοσιακών καταλυμάτων αυξάνεται χρόνο με το χρόνο.

Έτσι, η Κρήτη αποτελεί ιδανικό προορισμό :

- για όσους επιθυμούν την ηρεμία που απλόχερα προσφέρει η πανέμορφη κρητική φύση.
- για όσους θέλουν να έρθουν σε επαφή με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής των κατοίκων των κρητικών χωριών.
- για όσους θέλουν να γνωρίσουν καλύτερα την αυθεντική κρητική κουζίνα και όχι μόνο να γεύονται τα υπέροχα κρητικά πιάτα.
(www.anek.gr, Agrotourismos)

«..... Ο αγροτουρισμός στην Κρήτη αναπτύχθηκε κυρίως στις αρχές της δεκαετίας του 2000 και δέκα χρόνια μετά το νησί παρουσιάζει μια πολύ μεγάλη επάρκεια καταλυμάτων, τα οποία προσφέρουν ποιοτικά αναβαθμισμένες υπηρεσίες σε σημεία που δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ούτε καν τουριστικά θέρετρα.

Στις αρχές της δεκαετίας, δώδεκα διαφορετικά ευρωπαϊκά προγράμματα με τη βοήθεια της ελληνικής Πολιτείας προσέφεραν σε πολλούς Κρητικούς χρήματα ώστε να μπορέσουν να αναπτύξουν δομές αλλά και καταλύματα σε περιοχές της Κρήτης που απέδειξαν την δυνατότητα μια εναλλακτικής τουριστικής πρότασης για το νησί.

Ο **νομός Χανίων** φαίνεται ότι μπήκε πρώτος στο χώρο, με ντόπιους πολύ γρήγορα να δημιουργούν μια αρκετά μεγάλη λίστα καταλυμάτων, που, σεβόμενα τη φύση αλλά και την παράδοση, άρχισαν να κερδίζουν τους πρώτους ένθερμους πελάτες.

Ακολούθησαν οι νομοί **Ρεθύμνου και Ηρακλείου**, που μέχρι το 2006 είχαν μπει δυναμικά στο χώρο του αγροτουρισμού, με μονάδες που δεν είχαν να ζηλέψουν απολύτως τίποτα από αντίστοιχα καταλύματα σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, όπως είναι η Αράχοβα, το Πήλιο και το Πάπιγκο.

Τελευταίος στο παιχνίδι του εναλλακτικού τουρισμού μπήκε ο νομός **Λασιθίου**, που κυρίως σε περιοχές του Οροπεδίου άρχισε να προσφέρει υπηρεσίες υψηλής ποιότητας σε μονάδες ιδιαίτερες και συνάμα υπερσύγχρονες.

Με βάση τα επίσημα στοιχεία, σήμερα στην Κρήτη λειτουργούν περίπου 150 αγροτουριστικά καταλύματα.

Παρά την οικονομική κρίση, οι ποιοτικά αναβαθμισμένες υπηρεσίες των αγροτουριστικών καταλυμάτων, σε σχέση με τις πολύ ανταγωνιστικές χαμηλές τιμές πολύ γρήγορα κέρδισαν ένα μεγάλο πελατολόγιο Κρητικών αλλά και ξένων επισκεπτών της μεγαλονήσου.

Μάλιστα, με βάση τα στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα από το υπουργείο Τουρισμού, κυρίως Γερμανοί, Άγγλοι αλλά και Γάλλοι πολύ γρήγορα ανακάλυψαν τις εναλλακτικές προτάσεις διακοπών στην Κρήτη, με τις διανυκτερεύσεις κατά το 2011 να παρουσιάζουν αύξηση μέχρι και 10% σε σχέση με το 2010 που οι διανυκτερεύσεις ξένων τουριστών σε αγροκαταλύματα ήταν σχεδόν ανύπαρκτες.

Αυτό βέβαια που πρέπει να αποτελέσει βασική προτεραιότητα για την επίσημη Πολιτεία είναι να καταφέρει μέσω των μεγάλων τουριστικών εκθέσεων του

εξωτερικού να περάσει δυναμικά και το κομμάτι του αγροτουρισμού με έναν πιο ουσιαστικό και καλά μελετημένο σχεδιασμό. Άλλωστε, όπως λένε διαχρονικά οι φορείς του τουρισμού, αυτή η κίνηση θα μπορούσε να αποτελέσει και το πρώτο ουσιαστικό βήμα για την πολυπόθητη επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Τα καταλύματα της ενδοχώρας, εξάλλου, μπορεί να μην προσφέρουν ήλιο και θάλασσα, αλλά προσφέρουν τη δυνατότητα γνωριμίας με την κρητική φύση αλλά και την κρητική διατροφή. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι αρκετοί ιδιώτες μέσα από πολύ καλές ιστοσελίδες έχουν καταφέρει να μπουν δυναμικά στην ευρωπαϊκή αγορά, βλέποντας τις κρατήσεις και για το 2012 να εκτοξεύονται σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα. Βέβαια και σε αυτή την προσπάθεια των λίγων η βοήθεια από την ελληνική Πολιτεία είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Εκτός βέβαια από τις μοναδικές ομορφιές που προσφέρει η κρητική φύση αλλά και η τοπική γαστρονομία, το δυνατό χαρτί των αγροτουριστικών καταλυμάτων είναι το πολύ χαμηλό κόστος για τη μέση κρητική οικογένεια. Για μια τετραμελή οικογένεια η τριήμερη παραμονή σε κάποιες περιπτώσεις δεν ξεπερνά τα 90 ευρώ μαζί με πρωινό, γεγονός που κάνει τα συγκεκριμένα πακέτα πολύ ελκυστικά. Μάλιστα, και για τις γιορτές των Χριστουγέννων αλλά και της Πρωτοχρονιάς πολύ δελεαστικές είναι οι τιμές των ντόπιων επιχειρηματιών, που με γνώμονα την ποιότητα ετοιμάζονται και φέτος να προσφέρουν στους πελάτες τους μοναδικές στιγμές ανάπαυλας προσαρμοσμένες όσον αφορά στην τιμολογιακή πολιτική στους μνημονικούς καιρούς.

Το σίγουρο είναι ότι μέλλον του αγροτουρισμού στην Κρήτη μπορεί να είναι μοναδικό, φτάνει και η επίσημη Πολιτεία μέσω της Αυτοδιοίκησης να καταφέρει να δώσει μια ουσιαστική ώθηση στον κλάδο, που μπορεί να επιτευχτεί μέσα από μια ουσιαστική διαφημιστική καμπάνια. Άλλωστε, το παράδειγμα της Τουρκίας αλλά και της Κύπρου δεν αφήνει και πολλά περιθώρια εφησυχασμού, καθώς στην Τουρκία σε ένα ποσοστό που ξεπερνά το 15% ο χειμερινός τουρισμός της χώρας οφείλεται στα λεγόμενα "αγροτικά καταλύματα". Μάλιστα, στην Τουρκία και την Κύπρο τις εναλλακτικές τουριστικές προτάσεις των δύο χωρών ήδη τις προμοτάρουν στο εξωτερικό μεγάλοι τουριστικοί οργανισμοί, όπως είναι η TUI.

Ας ελπίσουμε λοιπόν ότι άμεσα και χωρίς άλλο χάσιμο χρόνου η Ελλάδα επιτέλους θα ξυπνήσει και θα κατανοήσει με σαφήνεια ότι ίσως ο ετήσιος τουρισμός στη χώρα μας θα μπορούσε να ξεκινήσει από τα αγροτικά καταλύματα που υπάρχουν σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια και βεβαίως και στο νησί μας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Κρήτη αναλογικά βρίσκεται στις πρώτες θέσεις σε αριθμό αγροτικών καταλυμάτων, παρά το γεγονός ότι πολλές περιοχές της βόρειας και κεντρικής Ελλάδας μπήκαν πρώτες στο χώρο του αγροτουρισμού. Να λοιπόν που παρά την οικονομική κρίση η Κρήτη προσφέρει μια ακόμη δυναμική μέσω του αγροτουρισμού, που δυστυχώς είναι ανεκμετάλλευτη. (www.neakriti.gr)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Στα πλαίσια της δευτερογενούς έρευνας σχετικά με το πώς διαγράφεται το τοπίο του αγροτουρισμού στην Κρήτη, συγκέντρωσα σημαντικές πληροφορίες μέσα από βιβλία, περιοδικά εφημερίδες και πηγές διαδικτύου.

Στην συνέχεια και στα πλαίσια της πρωτογενούς έρευνας, ήρθα σε προσωπική επαφή με 12 ιδιοκτήτες αγροτουριστικών καταλυμάτων.

Τα θέματα της έρευνας / συζήτησης αφορούσαν :

- Το αν λειτουργεί όλο το χρόνο το κατάλυμα τους.
- Αν αυτή είναι η κύρια ασχολία τους.
- Αν προσφέρουν προσωπική εργασία οι ίδιοι ή άλλα μέλη της οικογένειας τους
- Αν έχουν προσλάβει προσωπικό.
- Ποιες είναι οι παρεχόμενες υπηρεσίες του κάθε καταλύματος
- Το ποσοστό πληρότητας.
- Την διάρκεια παραμονής.
- Το ποσοστό επαναλαμβανόμενων επισκεπτών.
- Την δυνατότητα ασχολίας των επισκεπτών με αγροτικές δραστηριότητες.
- Το αν έλαβαν επιδότηση για την δημιουργία του καταλύματος τους.
- Τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ως προς την ομαλή και προσοδοφόρα λειτουργία του καταλύματος τους.
- Τους τρόπους προώθησης και προβολής της επιχείρησής τους.
- Την στήριξη που έχουν ή θα ήθελαν να είχαν από το κράτος και τους τοπικούς φορείς και
- Το αν επιθυμούν να συνεχίσουν να ασχολούνται με τον αγροτουρισμό.

6.1 Συμπεράσματα

Όπως ήδη γνωρίζουμε όταν μιλάμε για Αγροτουρισμό στην Ελλάδα αλλά και στην Κρήτη ειδικότερα αναφερόμαστε κυρίως στον Τουρισμό Υπαίθρου.

Ο Αγροτουρισμός όπως τον εννοούν τουλάχιστον στην Ευρώπη δεν μπορεί να αναπτυχθεί στο τόπο μας. Η Ελλάδα δεν διαθέτει τις τεράστιες εκτάσεις και τα μεγάλα αγροκτήματα έτσι ώστε να υποστηρίξει αυτού του είδους τον αγροτουρισμό.

Αυτό που κυρίως αναπτύσσεται στον τόπο μας είναι ο Τουρισμός Υπαίθρου. Μια σημαντική μορφή εναλλακτικού τουρισμού όπου συνδυάζοντας διάφορες δραστηριότητες αξιοποιούνται τα τοπικά μας χαρακτηριστικά και αγαθά. Τα πανέμορφα φυσικά τοπία, τα αγνά προϊόντα που παράγουμε και η φιλοξενία μας που είναι από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματά μας.

Είναι σημαντικό ο κάθε επισκέπτης είτε Έλληνας είτε ξένος να έρχεται σε ένα αγροτουριστικό κατάλυμα για να βιώσει κάτι εντελώς διαφορετικό από αυτό που ζει στην έντονη καθημερινότητα του και στην πολύβουη, πιθανότατα, πόλη του. Ζητά την ηρεμία, την φιλοξενία αλλά και την ζεστασιά της οικειότητας και απλότητας που

θα βρει σ' ένα κατάλυμα της υπαίθρου σε αντίθεση με την πολυτέλεια και την επαγγελματική, απρόσωπη ευγένεια που θα του προσφέρει ένα μεγάλο Ξενοδοχείο.

Αυτό προϋποθέτει ότι οι ιδιοκτήτες του καταλύματος υπαίθρου θα είναι κοντά στους επισκέπτες τους. Θα τους προσφέρουν αγνά τοπικά προϊόντα που κατά προτίμηση θα έχουν καλλιεργήσει οι ίδιοι και κυρίως θα υπάρχουν δραστηριότητες όπως συμμετοχή σε αγροτικές εργασίες, μαθήματα μαγειρικής, περιηγήσεις στην ύπαιθρο κ.λ.π.

Το σημαντικότερο όλων είναι να μπορέσει ο επισκέπτης να αποκτήσει μια ξεχωριστή εμπειρία διακοπών έτσι ώστε να θελήσει να έρθει ξανά και ξανά νιώθοντας ότι πηγαίνει στο πατρικό του ή στο σπίτι των καλύτερων του φίλων.

Την τελευταία δεκαετία υπήρξε μια πολύ σημαντική αύξηση των αγροτουριστικών καταλυμάτων ή καταλυμάτων υπαίθρου κυρίως λόγω των αναπτυξιακών προγραμμάτων που επιδοτούσαν τέτοιου είδους επιχειρήσεις.

Αυτό αρχικά θεωρήθηκε θετικό για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού ή τουρισμού υπαίθρου στην Κρήτη. Στην πράξη όμως δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί το αρχικό σχέδιο και να εκπληρωθεί ο σκοπός για τον οποίο φτιάχτηκαν αυτά τα καταλύματα.

Το ποσοστό των καταλυμάτων που προσφέρουν ολοκληρωμένες αγροτουριστικές υπηρεσίες και δραστηριότητες είναι ακόμα πολύ μικρό. Η πλειοψηφία των καταλυμάτων προσφέρει μόνο ένα δωμάτιο και ίσως ένα πρωινό με προϊόντα που έχουν αγοραστεί από ένα κοντινό σούπερ μάρκετ.

Ενώ αρχικά ξεκίνησαν οι περισσότεροι με σκοπό να λειτουργούν όλο το χρόνο και βασίστηκαν πολύ στον εσωτερικό τουρισμό, ιδιαιτέρως για Σαββατοκύριακα και αργίες, αυτή τη στιγμή λόγω της οικονομικής κρίσης έχουν ελαττωθεί πάρα πολύ οι ντόπιοι επισκέπτες.

Κάποια από τα καταλύματα διαθέτουν και ταβέρνα η οποία λειτουργεί και ως ανεξάρτητη επιχείρηση και έως τώρα συνέβαλε σημαντικά στα συνολικά κέρδη αλλά δυστυχώς αντιμετωπίζουν και εκεί σημαντική μείωση.

Για τους περισσότερους ιδιοκτήτες δεν είναι το κατάλυμα η κύρια εργασία τους. Ασχολούνται συμπληρωματικά και οι ίδιοι και μέλη της οικογένειάς τους και αν χρειαστεί να προσλάβουν προσωπικό είναι το ελάχιστο δυνατόν.

Βέβαια υπάρχουν και οι περιπτώσεις των ιδιοκτητών που δεν ασχολούνται καθόλου και έχουν προσλάβει ένα άτομο για όλες τις δουλειές.

Τον χειμώνα τα περισσότερα καταλύματα υπολειτουργούν. Τα λειτουργικά έξοδα είναι τεράστια και η προσέλευση επισκεπτών μικρή.

Ο κύριος όγκος των επισκεπτών είναι αλλοδαποί, οι οποίοι έχουν την δυνατότητα να έρθουν μόνο την θερινή περίοδο λόγω των ανύπαρκτων προς το παρόν πτήσεων charter κατά την διάρκεια του χειμώνα.

Υπάρχει προς το παρόν μια μεγάλη σύγχυση σχετικά με το ποιο είναι αγροτουριστικό κατάλυμα και ποιο δεν είναι. Τώρα έχει αρχίσει μια προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα προϊόν με κοινά χαρακτηριστικά και να υπάρξει ειδικό σήμα λειτουργίας για αγροτουριστικά καταλύματα.

Αυτό που κερδίζει πραγματικά ως κίνητρο για να επισκεφθεί κάποιος ή να ξαναεπισκεφθεί ένα αγροτουριστικό κατάλυμα είναι το εκπληκτικό φυσικό τοπίο. Πολύ σημαντικό αλλά δεν αρκεί.

Παρά της δυσκολίας και την σύγχυση που υπάρχει οι περισσότεροι ιδιοκτήτες θέλουν να συνεχίσουν την προσπάθεια και κάνουν συντονισμένες κινήσεις προβολής και προώθησης της μονάδας τους. Όπως δημιουργία συλλόγου, προβολή και προώθηση μέσω internet, συμμετοχή σε εκθέσεις του εξωτερικού.

Υπάρχουν βέβαια και κάποιες περιπτώσεις που βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση και θέλουν πουλήσουν τα καταλύματα τους.

6.2 Προτάσεις :

Χρειάζονται άμεσα συντονισμένες προσπάθειες και μέτρα από την πλευρά του κράτους, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των ιδιοκτητών καταλυμάτων αλλά και όλων των εμπλεκόμενων επιχειρηματιών με τον χώρο αυτό, έτσι ώστε να μην χαθεί μια μοναδική ευκαιρία ανάπτυξης αυτής της εξαιρετικής μορφής εναλλακτικού τουρισμού, προβολής και προώθησης του πολιτισμού μας, των αγαθών και υπηρεσιών μας. Προτείνεται :

- Εκπόνηση στρατηγικών σχεδίων σε κλίμακα περιφέρειας και κράτους για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού με κριτήρια αειφορίας.
- Οι τουριστικές επιχειρήσεις μικρής κλίμακας που βρίσκονται στην ύπαιθρο να παρέχουν την δυνατότητα στους επισκέπτες τους, να συμμετέχουν σε σειρά δραστηριοτήτων όπως είναι η γεωργία, κτηνοτροφία, το εμπόριο και όχι να προσφέρουν απλά ένα κατάλυμα στην εξοχή και ένα πρωινό.
- Οι δραστηριότητες αυτές να έχουν την προσωπική σφραγίδα του ιδιοκτήτη του καταλύματος, ο οποίος θα είναι σε άμεση επαφή και σχέση με τον επισκέπτη του
- Η κατάταξη μιας επιχείρησης στο χώρο του τουρισμού υπαίθρου – αγροτουρισμού, καθώς και σε μηχανισμούς εμπορικής προώθησης, προϋποθέτει την δημιουργία ενός εμπορικού προϊόντος με κοινά χαρακτηριστικά και κοινή ταυτότητα. Απαιτεί την απόκτηση ειδικού ποιοτικού σήματος τουρισμού υπαίθρου – αγροτουρισμού.
- Δικτύωση των μικρών μονάδων και συνεργασία.
- Δράσεις προβολής του τουριστικού προϊόντος σε στοχευόμενες αγορές.
- Η προσβασιμότητα, για άτομα με αναπηρία αλλά και ευαίσθητες ομάδες πληθυσμού όπως άτομα τρίτης ηλικίας, στις τουριστικές δραστηριότητες χρειάζεται να γίνει στόχος πρώτης προτεραιότητας.

- Έργα υποδομής για ασφαλής και γρήγορες μεταφορές και κυρίως προς και από τις πύλες εισόδου (αεροδρόμια, λιμάνια).
- Έργα περιβάλλοντος : (βιολογικοί καθαρισμοί, ορθολογική διαχείριση στερεών απορριμμάτων κ.λ.π.)

Βιβλιογραφία

- Σφακιανάκης, Μ., (2000), Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Εκδόσεις Έλλην.
- Ασκέλη, Σ., (2005), Επιχειρήστε...Αγροτουριστικά, Εκδόσεις Κέρκυρα.
- Ανδριώτης Κ., (2008) «Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός», Εκδόσεις Σταμούλη.
- Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., (1998), «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks.
- Παπακωνσταντινίδης Α. Λεωνίδα, (1993), «Αγροτουρισμός, σταθμός στον δρόμο για την τοπική ανάπτυξη», Εκδόσεις Δωρικός.
- Ιωάννου Ε., (2012), Πτυχ. Εργασία, : «Θρησκευτικός τουρισμός περίπτωση της Ελλάδας», Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

Πηγές Διαδικτύου

- <http://el.wikipedia.org/wiki/Τουρισμός>
- <http://www.rethimno.gr/el/tourism/article.php?n=336>
- <http://oikopress.gr/index.php/2012-09-24-13-17-12/582-2013-01-23-13-42-14>
- <http://el.wikipedia.org/wiki>
- <http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36§orID=47&la=2>
- <http://www.cretetaxitransfers.gr/el/alternative-tourism.php>
- http://money-tourism.blogspot.gr/2013/12/blog-post_1688.html
- <http://www.neatv.gr/el/23370/efiktos-o-cheimerinos-toirismos-stin-kriti-diapistothike-se-sinantisi-toi-perifereiarchi-me-stelechi-tis-germanwings.php>
- <http://www.cretalive.gr/crete/view/cheimerinos-tourismos-sthn-krhth...apo-souhdia/136865>
- <http://openarchives.gr/view/97165>
- <http://www.incrediblecrete.gr/58/index.el.html>
- <http://www.haniotika-nea.gr/επιμήκυνση- τουριστικής περιόδου>
- <http://www.healthpages.gr/portal/page/portal/1535/Fullstory?ArticleID=867>
- <http://www.healthpages.gr/portal/page/portal/1535/Fullstory?ArticleID=869>

<http://flashnews.gr/page.ashx?pid=3&aid=171581&cid=314>

<http://iatrikovima.gr/index.php/iatrikos-toyrismos>

<http://www.patris.gr/articles/137290/77662?PHPSESSID=#.U4-GgnZiKt8>

<http://www.healthpages.gr/portal/page/portal/1535/Fullstory?ArticleID=863>

<http://agrotourism.wordpress.com/Άλλες-μορφές-εναλλακτικού-τουρισμού/>

<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=581621>

<http://www.healthpages.gr/portal/page/portal/1535/Fullstory?ArticleID=865>

<http://www.visitgreece.gr/el/downloads/brochures/religious>

<http://www.incrediblecrete.gr/57/index.el.html>

<http://www.cretanbeaches.com/monastiria/>

<http://www.patris.gr/articles/146363/84870?PHPSESSID=#.U491IHZiKt9>

http://tzoumerka-murgia.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=113&Itemid=128&lang=el

<http://www.heraklion-hotels.gr/crete/>

<http://www.incrediblecrete.gr/1436/index.el.html>

<http://www.cretanews.com/site/index.php?page=art&article=275&lang=1>

<http://altertourism.gr/morfes-tourismou/politistikos-tourismos>

<http://www.touristiki-agora.gr/article.asp?ID=2203>

<http://altertourism.gr/morfes-tourismou/politistikos-tourismos/ekpaideutikos-tourismos>

http://www.cretan-nutrition.gr/wp/?page_id=1935

<http://www.greenbanking.gr>

http://www.chania-info.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=354&Itemid=140

<http://altertourism.gr/morfes-tourismou/oikotourismos>

<https://agrotourismos.wordpress.com/category>

<http://agrotourismos.wordpress.com/2008/05/14/stoxoi>

<http://archive.in.gr/Reviews/article.asp?lngReviewID=993&lngChapterID=47282&lngItemID=1654>

http://greek-agrotourism.blogspot.gr/2009/05/blog-post_4520.html

<http://www.rethimno.gr/el/tourism/article.php?n=272>

http://web.anek.gr/anek_prod/pdf/aneorama/T4/38_Agrotourismos.pdf

<http://www.neakriti.gr/?page=newsdetail&DocID=876767>

<http://www.rethnea.gr/article.aspx?id=13217>